

0 7 2 4 9 0 4 -/

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ხელნაწერის შეფუთვით

ინგა გიორგის ასული ლომსაძე

ნარკოზიზმის სფეროში ჩადენილ
დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა)
გახსენსა და გამოძიების მეთოდის
პრობლემები

საკუთრება: 12.00.03 – სისხლის სამართალი

კრიმინოლოგია:

სისხლის სამართლის პროცესი;

კრიმინალისტიკა

იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო
ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი
დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

თბილისი - 2001

დისერტაცია შესრულებულია ივანე ჯავახიშვილის
სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სისხლის სამართლის პროცესისა და კრიმინალისტიკის
კათედრაზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელები – **რეზო ჭოდოშვილი,**
იურიდიულ მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი

– ირინა აქუბარდია,
იურიდიულ მეცნიერებათა
კანდიდატი, დოცენტი

ოფიციალური ოპონენტები – გურამ ნაჭყებია,
იურიდიულ მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА КГУ

0000090187

– მიხეილ მამიაშვილი,
იურიდიულ მეცნიერებათა
კანდიდატი

დისერტაციის დაცვა შედგება
2001 წლის „—“ „—“ „—“ საათზე ივანე
ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
Y 12.00. №1 სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე. მისამართი: 380028,
თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი №1

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება ივანე ჯავახიშვილის
სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო
ბიბლიოთეკაში (მისამართი: თბილისი, უნივერსიტეტის ქ. №2)

ავტორეფერატი დაიგზავნა 2001 წლის „—“ „—“
სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი, იურიდიულ
მეცნიერებათა დოქტორი მარიამ ცაცანაშვილი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

საკვლევი თემის აქტუალობა. ნარკომანია თანამედროვეობის მეტად აქტუალური, მტკივნეული და საკმაოდ რთულად დასაძლევია პრობლემა. სწორედ ამიტოა განპირობებული, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ნარკოტიკული საშუალებების და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო წარმოების და გავრცელების წინააღმდეგ გააქტიურების მიზნით 1990 წელს მიიღო პოლიტიკური დეკლარაცია, მსოფლიო სამოქმედო პროგრამა, რითაც XX საუკუნის 90-იანი წლები ნარკომანიასთან ბრძოლის ათწლეულად გამოაცხადა. ეს გასაგებიცაა, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ გაეროს ნარკოტიკის საერთაშორისო კონტროლის საბჭოს წლიური ანგარიშით, მაგალითად ავღანეთში, რომელიც მსოფლიო მასშტაბით ოპიუმის 75 %-ს აწარმოებს, მთავრობა არა თუ კრძალავს ყაყაჩოს პლანტაციებს, არამედ შარშან ოპიუმის საწარმოებელი მიწის ფართობი 40%-ითაც გაიზარდა. იქ მხოლოდ 1999 წელს 4600 ტონა ოპიუმი მოიყვანეს, რისგანაც 460 ტონა ჰეროინის მიღება შეიძლება. ავღანეთში შექმნილი რთული სიტუაცია მდგომარეობას ამძაფრებს არა მარტო აზიასა და ევროპაში, არამედ თანამედროვე მსოფლიოს მრავალ სხვა სახელმწიფოშიც.

განსაკუთრებული როლი ნარკომანიასთან ბრძოლის სფეროში საზოგადოებას აკისრია. ამიტომაც გაეროს ინსტრუქციები მუდმივად უსვამენ ხაზს, რომ მხოლოდ სახელმწიფოსა და საზოგადოების გაერთიანებული ძალისხმევით შეიძლება დადებითი შედეგების მიღწევა.

ნარკომანიასთან დაკავშირებით დანაშაულებრივ მოქმედებათა ფონზე განსაკუთრებულ საშიშროებას იწვევს ნარკობიზნესი, როგორც სამაძულო პრაქტიკის ანალიზი მოწმობს ნარკოტიკების სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა კრიმინალისტიკური დახასიათების ცვლაზე სერიოზულ გავლენას ახდენს თანამედროვეობის, როგორც უარყოფითი (კრიმინალიზაცია), ისე დადებითი (გლობალიზაცია) ტენდენციები. დასაბუთებულად შეგვიძლია ვამტკიცოთ, რომ ნარკოტიკების სფეროში გაცილებით უფრო სწრაფად, ვიდრე სხვა კრიმინალისტიკურ მიმართულებებსა და სახესხვაობებში ყალიბდებიან დანაშაულებრივი ჯგუფები, რომლებიც უნდა განვსაზღვროთ როგორც ნარკობიზნესის ორგანიზებული ფორმირებები.

ნარკობიზნესის განვითარებამ განსაკუთრებით ფართო მასშტაბებს

მეოცე საუკუნის დასაწყისში მიაღწია. ნარკობიზნესის გავრცელების მხრივ განსაკუთრებით უნდა გამოვეყთ აშშ და დასავლეთ ევროპა. ნარკომანიის ზრდა გლობალურ მასშტაბებს იძენს, სწრაფად ვრცელდება პოსტსაბჭოური სივრცის სახელმწიფოებში, განსაკუთრებით კი რუსეთსა და შუა აზიის ქვეყნებში. ჩვენს ქვეყანაში დამნაშავეობის მკვეთრი ზრდის პარალელურად იზრდება ნარკოტიკების სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა რიცხვიც. ნარკოტიკების ბოროტად გამოყენების ზრდა, ქვეყანას სერიოზულ საზრუნავს უქმნის და მოითხოვს ამ სფეროში ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის გატარებას. საქართველო არა თუ გამოინაკლის არ წარმოადგენს, არამედ თავისი გეოგრაფიული მდებარეობით ნარკომანიის აქტიური მოქმედების ასპარეზია, რადგან ნარკოტიკული საშუალებების უკანონო გადაზიდვის გზების ნაწილი სწორედ საქართველოზე გადის. საქართველოში ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვამ უკანასკნელ წლებში არნახული მასშტაბები შეიძინა, რამაც შეიძლება ითქვას ეროვნული კატასტროფის წინაშე დაგვყენა. ბოლო 10 წლის განმავლობაში ნარკოტიკულ დანაშაულებთან დაკავშირებით აღძრულია 7 ათასზე მეტი სისხლის სამართლის საქმე, ხოლო მსჯავრდებულთა რიცხვმა 8500-ს მიაღწია, განსაკუთრებით საგანგაშოა ნარკომანიის გავრცელება მოზარდებსა და ახალგაზრდებს შორის. ნარკოტიკების მომხმარებელთა ორი მესამედი 16-დან 30 წლამდე ასაკისაა. თუ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ ეს სტატისტიკა მიახლოებითაც არ ასახავს რეალურ სურათს, ადვილი წარმოსადგენია რა კატასტროფის წინაშეც ვდგავართ. მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ ნარკოტიკების მწარმოებლები არა ვართ და საქართველოში ამჟამად ნარკოტიკების აბსოლუტურად უდიდესი ნაწილი მის ფარგლებს გარედან შემოდის, ქვეყნის გეოგრაფიული მდებარეობა, სასაზღვრო ზოლის სათანადო დაუცველობა, საბაჟო კონტროლის სუსტად ფუნქციონირება, მოსახლეობის დიდი ნაწილის ემიგრაცია, საქართველოს ნარკოტიკების სატრანზიტო ქვეყნად გახდომის საშიშროებას უქმნის. შევნიშნოთ უნდა ისიც, რომ საქართველოში რამოდენიმე ასწლეულის ისტორია აქვს ნარკოტიკების სფეროს მიკუთვნებულ ისეთ დანაშაულს, როგორც ნარკობიზნესია. მის წინააღმდეგ საწყის ეტაპად კი 60-იანი წლების დასასრულსა და 70-იანი წლების დასაწყისს ასახელებენ. ნარკობიზნესურ ფორმირებებს სრულყოფილად გააჩნიათ ყველა ის ნიშანი, რომელიც ახასიათებს ორგანიზებულ (ჯგუფურ) დამნაშავეობას: სტაბილური ანგარებითი საქმიანობა, რომელსაც რეგიონათაშორისი, ხოლო ზოგჯერ საერთაშორისო ხასიათი აქვს; განშტოებული და

დიფერენცირებული ორგანიზაციულ-მმართველობითი სტრუქტურა ფუნქციების განაწილებით; ღრმა კონსპირაცია, საკუთარი დაზვერვა და კონტრდაზვერვა: საგარეო, მათ შორის კორუპტირებული კავშირების სისტემა, თავისი უკანონო გავლენის მონოპოლიური გავრცელებისათვის მისწრაფება. იმისათვის, რომ ნარკობიზნესის, ნარკომანიის გავრცელების, ნარკოტიკული საშუალებებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ ბრძოლა სათანადოდ იყოს ორგანიზებული, საჭიროა მას ჰქონდეს მყარი სამართლებრივი, ფინანსური და მატერიალური ბაზა, გათვალისწინებული უნდა იქნეს ამ მიმართულებით მსოფლიოში დაგროვილი გამოცდილება, საერთაშორისო პრაქტიკა, თანამედროვე მეცნიერების მიღწევები, საჭიროა საქართველოს მთელი მოსახლეობის აქტიური მხარდაჭერა, სახელმწიფოს პოლიტიკაში სათანადოდ უნდა იყოს შეთანხმებული აღზრდა და იძულება, მკურნალობა და დასჯა. ნარკობიზნესის, ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ ბრძოლა ჩვენს ქვეყანაში უნდა განიხილებოდეს, როგორც ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკის განუყრელი ნაწილი. ამიტომ, სამართალდამცავი ორგანოების მუშაობის ფორმებისა და მეთოდების სრულყოფის ზოგადი ამოცანის პარალელურად, საჭიროა მათი მუშაობის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება ნარკოტიკებთან დაკავშირებული უკანონო ოპერაციების წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროშიც. ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვის და ბოროტად გამოყენების პრობლემის აქტუალობა, ერის ჯანმრთელობისა და სახელმწიფოს ეკონომიკის აღმავლობის თვალსაზრისით აშკარაა. ამ მოვლენის სოციალური საშიშროება დღეს უკვე აშკარად ჩანს. სწორედ ამითაა განპირობებული ჩვენს მიერ სადისერტაციო გამოკვლევის ობიექტად შერჩეული თემის აქტუალობაც.

კვლევის მიზანი და ამოცანები. ნარკოტიზმის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა კრიმინალისტური დახასიათების ახალი თანამედროვე შინაარსი კიდევ უფრო რთულია. ნარკოტიზმი მისი ისეთი გამოვლინებით, როგორცაა ნარკომანია და ნარკოტიკული ბიზნესი, უკანასკნელ პერიოდში გლობალური მასშტაბის სოციალურ უბედურებად იქცა. მის მიმართ სერიოზული წინააღმდეგობის გაწევა ძნელად თუ ხელეწიფება ცალკე აღებულ რომელიმე ქვეყანას, რაოდენ შეძლებულიც არ უნდა იყოს იგი, ვინაიდან ეს ბრძოლა მოითხოვს უზარმაზარი მატერიალური ხარჯების გაღებასა და ორგანიზებულ უზრუნველყოფას ხანგრძლივი დროის განმავლობაში. ნარკომანიასა და ნარკობიზნესთან ბრძოლა აუცილებლად მოითხოვს

მის მიმართ სისტემატურ და კომპლექსურ მიდგომას, რომელიც უნდა ეფუძნებოდეს დახვეწილ კანონმდებლობასა და სამართალდამცავი ორგანოების მაღალ პროფესიონალიზმს, რაღა თქმა უნდა სოციალური ხასიათის სხვა აუცილებელ ღონისძიებათა პარალელურად და მათი ურთიერთშეთანხმებით. გააქტიურებულია ნარკოტიკების საქართველოში საზღვარგარეთიდან არალეგალური შემოტანა, ქვეყნის ტერიტორიაზე გადებულია ნარკოტიკების ტრანზიტის კონტრაბანდული მარშრუტები. ამიერკავკასიური ტრანზიტი სერიოზულად აშფოთებს საზღვარგარეთის სამართალდამცავ ორგანოებსაც. ნარკობიზნესის უცხოელი საქმოსნები უკავშირდებიან ჩვენს დანაშაულებრივ სამყაროს, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს საერთაშორისო ნარკობიზნესისა და შიდა „შავი ბაზრის“ შერწყმა. იგივე შეიძლება ითქვას ბუნებრივი გზით მოპოვებად ნარკოტიკებზეც.

პოსტსაბჭოური სივრცის ქვეყნებში ხორციელდება უცხოეთის ნარკოდოლარების „გასუფთავება“ ერთობლივ და სხვა საწარმოებში ინვესტირების გზით. ასე მაგალითად იტალიის პარლამენტის მაფიასთან ბრძოლის კომიტეტის მეთაურმა ლუჩანო ვოლანტემ თავის განცხადებაში აღნიშნა, რომ დანაშაულებრივი ოპერაციები ახლა უკვე რუსეთიდან და ყოფილი სსრკ-ს სხვა რესპუბლიკებიდან მოემართება. დანაშაულებრივი ოპერაციები დაკავშირებულია ძირითადად ნარკოტიკებით ვაჭრობასა და „ჭუჭყიანი ფულის“ გასუფთავებასთან. პოსტსაბჭოური სივრცე, რომლის წევრიც საქართველოცაა ორგანიზებული დამნაშავეობის სტრატეგიულ ცენტრად იქცა. ეჭვგარეშეა, რომ რესპუბლიკათა ტერიტორიებზე, რომლებიც ადრე საბჭოთა კავშირს ქმნიდნენ, უკანასკნელ ათწლეულში წარმოიშვა და მუდმივად ვითარდება ორგანიზებული დანაშაულის ყველაზე ძლიერი და საშიში სახესხვაობა, რომელიც საზღვარგარეთული კრიმინალური მიმართულებების ანალოგიურად შეიძლება საფუძვლიანად განვიხილოთ, როგორც ნარკობიზნესი.

ნარკობიზნესი წარმოადგენს სერიოზულ კრიმინოგენურ ფაქტორს, რომელიც ხელს უწყობს ქვეყანაში ოპერატიული ვითარების გამწვავებას. სამართალდამცავმა ორგანოებმა ვერ მოახერხეს გარდაეჭმნათ თავიანთი სპეციფიკური შესაძლებლობები, დანაშაულებრივი მოღვაწეობის ამ საშიში სფეროს ორგანიზატორთა გამოვლენისა და პასუხისგებაში მიცემისათვის. აშკარაა სამართალდამცავი ორგანოების მუშაობის არასაკმარისი ორგანიზებულობა დანაშაულებრივ სტრუქტურათა მხრიდან წინასწარი გამოძიებისათვის შეწინააღმდეგებათა დაძლევის ნაწილში. ამგვარი მდგომარეობა, ჩვენი აზრით,

იმით აიხსნება, რომ კრიმინალისტიკის, ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის, სისხლის სამართლის პროცესის თეორიაში არასაკმარის ყურადღებას უთმობენ ნარკობიზნესის სფეროს ორგანიზებულ დანაშაულთა გამოვლენის, გახსნისა და გამოძიების (რომელთაც გააჩნიათ განსაზღვრული სპეციფიკა) საკითხებზე ეფექტური რეკომენდაციების მეცნიერულ შემუშავებას. სწორედ აღნიშნული განსაზღვრავს სადისერტაციო ნაშრომის მიზანს, რომელიც იმ მეთოდური რეკომენდაციების გამომუშავებაში მდგომარეობს, რომლებიც ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიების ეფექტურობის ამაღლებისკენაა მიმართული; ჩვენეული თეორიული დასკვნების, წინადადებებისა და ნარკობიზნესთან ბრძოლისას სამართალდამცავი ორგანოების ეფექტური მუშაობისათვის ხელისშეწყობის მიზნით შემოთავაზებული რეკომენდაციების შსს სისტემის, მოკვლევისა და წინასწარი გამოძიების ორგანოების პრაქტიკაში დანერგვა.

აღნიშნული მიზნის მისაღწევად სადისერტაციო მასშრომში დაგეგმულ შემდეგი ამოცანები:

1. ნარკობიზნესის ცნების ჩამოყალიბება და სტრუქტურის ანალიზი;
2. კრიმინალისტური დახასიათების ცნებისა და სტრუქტურის ზოგადთეორიული ასპექტების გამოკვლევა;
3. ზემოთ აღნიშნული ამოცანების შედეგების მიხედვით ნარკობიზნესის კრიმინალისტიკური დახასიათების მოცემა;
4. ნარკობიზნესის სფეროს დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიებისას სამართალდამცავი ორგანოების ურთიერთქმედებების ფორმების დახასიათება;
5. სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის სტადიაზე დანაშაულთა გამოვლენის მეთოდური საშუალებების ანალიზი;
6. სისხლის სამართლის საქმეთა გამოძიების პირველადი ეტაპის დახასიათება;
7. ცალკეული საგამოძიებო და სხვა მოქმედებათა წარმოების თავისებურებათა განსაზღვრა;
8. ტაქტიკური ოპერაციების, როგორც ნარკობიზნესის დანაშაულთა გამოძიების ფორმის მოკვლევა;
9. ნარკობიზნესის გავრცელებისათვის ხელისშეწყობი ძირითადი მიზეზების, პირობების თავიდან აცილების ზოგადი საკითხების დამუშავება.

კვლევის საგანი და ობიექტი. სადისერტაციო კვლევის ობიექტია ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა (ნარკო-ტიკულ

დანაშაულთა) გამოვლენის, გახსნისა და გამოძიებისას შსს ორგანოების პროცესუამდელი და პროცესუალური საქმიანობა, მათი ურთიერქმედება, აგრეთვე დანაშაულის ამ სახესთან დაკავშირებული დანაშაულებრივი საქმიანობა – კანონზომიერებები, რომლებიც ვლინდებიან აღნიშნული სახის დანაშაულთა ჩადენისას – დანაშაულის ჩადენისათვის მზადების მათეულ ხერხებში, მათ ჩადენაში, დაფარვაში, დანაშაულებრივ ქმედებებში ფსიქოლოგიურად მერყევი მოქალაქეების ჩართვაში. გამოკვლევის ობიექტს წარმოადგენს აგრეთვე ის ტაქტიკური და მეთოდური ხერხები, როლებიც ხელს უწყობენ აღნიშნული სახის დანაშაულთა გახსნასა და გამოძიებას.

კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძვლები და ინფორმაციული ბაზა. კვლევის მეთოდოლოგიურ ბაზას წარმოადგენს საზოგადოებრივი და სახელმწიფო-სამართლებრივი მოვლენების შეცნობის დიალექტური მეთოდი. კვლევის ობიექტის სირთულემ განაპირობა: ისტორიული, შედარებით სამართლებრივი ფორმალურ-მეთოდურ, კონკრეტულ-სოციოლოგიური, სისტემურ-სტრუქტურული, სტატისტიკური მეთოდების გამოყენება, რომლებმაც საშუალება მომცა მიმდებარე სხვადასხვა სამეცნიერო ინფორმაცია საკვალიფიკაციო თემის ყველა საკითხზე.

დისერტაციის ინფორმაციულ ბაზას შეადგენს იურიდიული და სპეციალური ლიტერატურა, ნარკობიზნესისათვის მიძღვნილი საინფორმაციო ბიულეტენები, ნორმატიული მასალა და სასწავლო-სამეცნიერო ლიტერატურა.

დანაშაულთა ცალკეული სახეების (ჯგუფების) გამოძიების მეთოდის სრულყოფის პრობლემებისადმი მიძღვნილი შრომები: ა.პ. ფალიაშვილის, შ. ფაფიაშვილის, რ. ჭოლოშვილის, რ.სბელკინის, ა.ნ. ვასილევის, ი.ა. ვოზგრინის, ვ.კ. გავლოს, ი.ფ. გერასიმოვის, ა.ვ. დულოვის, ლ.ლ. კანევსკის, ვ.პ. ლავროვის, ი.მ. ლუზგინის, ნ.ა. სელივანოვის, ნ.ი. ხლიუპინის, ვ.ი.შიკანოვის, ნ.პ. იაბლოკოვის და სხვა მეცნიერ-კრიმინალისტთა მიერ სერიოზულადაა გაანალიზებული.

ნარკომანიასთან ბრძოლის საკითხები გარკვეულწილად გაშუქებულია ა.ა. გაბიანის, ჯ. ჯანაშიას, ა.გ. ლუკიანენკოს, ლ.პ. ნიკოლაევას და სხვათა ნაშრომებში, რომლებიც შეიცავენ პრაქტიკული თვალსაზრისით მნიშვნელოვან რეკომენდაციებს მოცემულ დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიების შესახებ. ორგანიზებულ დანაშაულთან ბრძოლისას საქმიანობის სრულყოფას და თეორიას.

მიუხედავად ამისა, ავლნიშნოთ, რომ აქტუალობას არ კარგავს

ნარკობიზნესთან ბრძოლის უცხოური, მრავალწლიანი გამოცდილების გათვალისწინებით ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილი ორგანიზებული დანაშაულის მდგომარეობისა და ღინამიკის მეცნიერული დამუშავების ურთულესი საკითხიც, რაც კიდევ ერთხელ წარმოაჩენს სადისერტაციო გამოკვლევის აქტუალობას.

სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და კვლევის შედეგები. ნაშრომის მეცნიერული სიახლე საკვალ-ფიკაციო თემის ყველა იმ მეტ-ნაკლებად პრობლემური საკითხის გამოკვლევაში მდგომარეობს, რომელიც არასაკმარისადაა შესწავლილი საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესის მეცნიერების ფარგლებში. ამაზევე მეტყველებს ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გამოძიებისას და გახსნისას სამართალდამცავი ორგანოების ეფექტური მუშაობის უზრუნველსაყოფად შემოთავაზებული ავტორისეული წინადადებები, კონკრეტული რეკომენდაციები და საერთო დასკვნები, რომლების სადისერტაციო ნაშრომის ძირითად ნაწილშია გაბნეული, ხოლო პუნქტებად დასკვნით ნაწილშია ჩამოყალიბებული:

1. პრაქტიკის შესაბამისად, სახეზეა ნარკობიზნესთან დაკავშირებული დანაშაულობათა კრიმინალისტიკური დახასიათების სერიოზული ცვლა, თანამედროვეობის უარყოფითი ტენდენციების შესაბამისად, რაც გარდაუვალს ხდის ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიების მეთოდის შემდგომ სრულყოფასა და დახვეწას;

2. ნარკობიზნესი - ეს ნარკოტიკებთან დაკავშირებული დანაშაულობათა ის კომპლექსია, რომელშიც გაერთიანებულია დანაშაულებრივი ქმედების სისხლის სამართლებრივი და ეკონომიკური საწყისები; ნარკობიზნესს განვსაზღვრავთ, როგორც საერთაშორისო მასშტაბის ორგანიზებულ-დანაშაულებრივ საქმიანობას. ფართოდ განშტოებული და მკაცრად კონსპირირებულ განსაკუთრებულ სახეს, რომელშიც მიმართულია ნარკოტიკული საშუალებების უკანონო შეძენასთან, დამზადებასთან, დატაცებასთან, გასაღებასთან და სხვა და რომელშიც მაღალი შემოსავლების სისტემატიურ მიღებას გულისხმობს (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში - ნარკოტიკული დანაშაული, ბოლო ორი მუხლის გარეშე) ; ნარკობიზნესის სფეროში დანაშაულთა ჩადენა ხდება სხვადასხვა ხერხით, რომელთაგანაც ყოველი თავის მხრივ ქმნის დამოუკიდებელ სისხლის სამართლებრივად დასჯად შემადგენლობას;

3. სამართალდამცავი ორგანოების ნარკობიზნესის სფეროს

დანაშაულობებთან ბრძოლის ეფექტურობისა და შემაღვლებიბის გაზრდის მიზნით უნდა შეიქმნას სხვადასხვა ტიპის ნარკოტიკული საშუალებების ცენტრალიზებული ერთიანი კოლექცია (თანამეგობრობის ქვეყნების და ინტერპოლის ნაბ-ის მასშტაბებში). საკოლექციო ნიმუშებს უნდა მიეთითოს მათი მოყვანის რეგიონები, რაც რასაკვირველია უდავოდ წაადგება ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვაში შემოსავლის არხებისა და გზების გადაკეტვისაკენ მიმართულ ეფექტიანობას.

4. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა მიზეზებია:

დიდი ოდენობით ბუნებრივი ნარკონელეულის მომხმარებელთა არსებობა; ნარკომანებისა და ნარკოტიკების გამსაღებლების მხრიდან ნეგატიური ზემოქმედებისათვის წინააღმდეგობის გაწევა; სხვა დანაშაულისათვის მსჯავრდებულთა და ნარკომანთა კოლონიაში ერთად მოთავსება, რაც იწვევს ნარკოტიზმის გავრცელებას, ვინაიდან მსჯავრდებულები განიცდიან მუდმივ ზემოქმედებას ნარკომანების მხრიდან, ხოლო ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა სპეციფიკური პირობებია გარემოებები, რომლებიც დაკავშირებულია ნარკოტიკული საშუალებების დამზადებით, შენახვით, გადაღებად, წარმოებითა და განაწილებით დაკავებული საწარმოების, ორგანიზაციების, დაწესებულებების საქმიანობაში, ორგანიზაციულ ან ტექნიკური ხასიათის ნაკლოვანებებთან; გარემოებები დაკავშირებულია ნარკოტიკული საშუალებების უკანონო დამზადებასთან; ნარკოტიკებთან დაკავშირებული სხვა უკანონო ოპერაციების ხელის შემწყობი გარემოებები.

5. ნარკოტიკებთან ბრძოლის საზღვარგარეთული პრაქტიკის შესაბამისად, საჭიროა სპეციალური სარეაბილიტაციო ცენტრების შექმნა საქართველოს მსხვილ ქალაქებში (თბილისში, ქუთაისში და ბათუმში), საჭიროა გააქტიურდეს ნარკოლოგიური კაბინეტებისა და სამკურნალოების ფორმირება ყველა რეგიონში (მხარეში, ავტონომიურ რესპუბლიკაში); პროფილაქტიკური ღონისძიებების კომპლექსური ჩატარება.

6. ნარკობიზნესთან ბრძოლის სპეციალურ ღონისძიებათა სისტემაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია სამართლებრივ ზომებს, ანუ სისხლის სამართლებრივი პროცესუალური კანონმდებლობის სრულყოფას, მათ შორის ძირითადად მიეკუთვნება:

- ნარკოტიკებზე ლეგალური კონტროლის შესახებ კანონების შემუშავება;

- სამართლებრივი ნორმების მიღება, რომლებითაც წესდება

პასუხისმგებლობა დანაშაულებრივი გზით, მათ შორის ნარკობიზნესიდან მიღებული ფულის „გასუფთავებისათვის“ საბანკო სტრუქტურების გამოყენებით.

– საკანონმდებლო განმტკიცება ისეთი ცნებებისა, როგორიცაა „ორგანიზებული დანაშაული“, „ნარკობიზნესი“, „ნარკომაფია“, რომლებმაც ვერ ჰპოვეს ასახვა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში.

– კანონის მიღება იმის შესახებ, რომ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობაში მიცემის შემთხვევაში, ნარკობიზნესში მხილებული პირები თვითონ ამტკიცებდნენ უძრავი და მოძრავი ქონების ლეგალურ წარმოშობას და არა გამოძიება და სასამართლო (დიდი ბრიტანეთი), ან ისეთი კანონის მიღება, რომლის მიხედვითაც ნარკობიზნესში მხილებული მოქალაქეების ყველანაირი ქონება გადავა სამართალდამცავი ორგანოების ხელში (აშშ);

– ბრალდებულებისაგან და მათი თანამზრახველებისაგან სისხლის სამართლის პროცესში მონაწილეთა (მოწმეების, დაზარალებულების, მათი ნათესავების) სამართლებრივი დაცვა;

– ნარკოტიკებთან დაკავშირებულ უკანონო ოპერაციებში ეჭვმიტანილთა ამოცნობის ჩატარების წესის საკანონმდებლო წესით შეცვლა;

– სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის გაძლიერება დანაშაულებრივი ჯგუფისადმი მხოლოდ მიკუთვნების გამო, მიუხედავად მათი მონაწილეობის ფორმისა ჯგუფის საქმიანობაში (აშშ-ში ჰობსის კანონი) ამავე დროს იმ გარემოებების განსაზღვრა, რომლებიც ამსუბუქებენ სასჯელს ნარკობიზნესის ორგანიზატორთა გამოაშკარავებაში აქტიური ურთიერთქმედებისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისაგან განთავისუფლებამდეც კი;

– ნარკოტიკების გადაადგილებაზე კონტროლის ერთობლივი ღონისძიებათა ჩატარებისას საერთაშორისო საკანონმდებლო თანამშრომლობის განმტკიცება. ვიფიქროთ, ჩვენს მიერ შემოთავაზებული წინადადებები (იხ. სადისერტაციო ნაშრომის გვ. 77-80) უფრო გასაგებს გახდის სამართალშემფარდებელთათვის ჩადენილი ანტისოციალური ქმედების საზოგადოებისათვის საშიშროების ხარისხს;

7. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიების რთული პროცესების სრულყოფა წარმოუდგენელია სამართალდამცავი ორგანოების, პირველ რიგში კი გამოძიებისა და ოპერატიული მუშაკების ურთიერთქმედების თეორიული საფუძვლების ღრმა ცოდნის გარეშე. იქ, სადაც აწყობილია ეს ურთიერთქმედება

სამართალდამცავი ორგანოების მუშაკები ერთმანეთს მუდმივ დახმარებას უწევენ, მართებულად იყენებენ თავიანთ შესაძლებლობებს და აღწევენ კიდევ სტაბილურ დადებით შედეგს. მიგვაჩნია, რომ:

ა) ნარკობიზნესის საქმეთა გამოძიებაში, რომელსაც ახასიათებს რიგი თავისებურებები, ყველაზე მომეტებულ სირთულეს წარმოადგენს თვით დანაშაულის გამოვლენა და მისი ჩადენის გარემოებების გამოვლენა. გამონაკლისს წარმოადგენენ : ნარკოტიკების ქურდობანი (ძარცვები, ყაჩაღობები), სადაც ძირითად სირთულეს წარმოადგენს დანაშაულის ჩამდენი პირის დადგენა.

ბ) ოპერატიული მასალების საფუძველზე, სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის გადაწყვეტილება მიზანშეწონილია მიიღოს გამოძიებელმა, რომელიც წინასწარ უნდა გაეცნოს ოპერატიულ-სამძებრო მასალებს;

გ) გამოძიებელი ვალდებულია ამ მასალების მიხედვით, მოკვლევის ორგანოებს მისცეს მითითებები, რაც მათთვის სავალდებულო უნდა იყოს;

დ) ოპერატიული მასალებით აღძრული სისხლის სამართლის საქმეებზე, გამოძიებლისა და ოპერ-მუშაკების ურთიერთქმედება აიგება, როგორც წესი მათი ერთობლივი ანალიზისა და საგამომძიებო მოქმედებათა და ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების ერთობლივი დაგეგმვის საფუძველზე;

ე) გამოძიებისა და მოკვლევის ორგანოების ურთიერთქმედების ფორმები და მიმართულებები განისაზღვრება კონკრეტული სისხლის სამართლის საქმის გარემოებითა და იმ მასალების ხასიათით, რაც მისი აღძვრის საფუძველი გახდა.

ვ) სამართალდამცავი ორგანოების ურთიერთქმედების ოპტიმალურობა და შედეგიანობა განისაზღვრება ნარკობიზნესთან ბრძოლის სპეციალიზებული ქვედანაყოფების, ან მუდმივმოქმედების საგამომძიებო-ოპერატიული ჯგუფის შექმნით.

8. ნარკობიზნესის დანაშაულთა სისხლის სამართლის საქმეებზე საგამომძიებო მოქმედებების წარმოების ეფექტურობის მიზნით, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია:

— ნარკოტიკების წარმატებულად მოძებნისათვის (განსაკუთრებით იმ სამალაევებში, რომლებიც ღია მიდამოში მდებარეობენ და გამოსაკვლევია დიდი ტერიტორია, სასურველია გამოყენებული იყოს სპეციალურად გაწვრთნილი მეძებარი ძალები; ტექნიკურად მოწყობილი სამძებრო ხელსაწყოები და მოწყობილობები აღმოჩენილი ნარკოტიკების ექსპრეს-ანალიზისათვის;

– ჩხრეკის ჩატარებისას დაცული უნდა იქნეს მისი ჩატარების ტაქტიკური ხერხები და მკაცრად იქნეს დაცული უსაფრთხოების წესები, რადგანაც არ არის გამორიცხული, რომ მათ შეუსრულებლობას შეიძლება უარყოფითი შედეგები მოჰყვეს. ხელმორედ გაჩხრეკამდე, ნარკოტიკების ადგილმდებარეობის შესახებ მონაცემების შემოწმების მიზნით, საჭიროა დაიკითხონ წინამორბედი ჩხრეკის მონაწილენი, შედგეს იმ შენობათა სქემები, სადაც ჩატარებული იყო ჩხრეკა, და შემოწმების გზით გაირკვეს გამორჩენილი ადგილები;

– შემოწმება მიზანშეწონილია ჩატარდეს ექვმიტანილის დაკითხვამდე, საეაღდებულა მიღებული იქნეს ექიმის ცნობა მისი მდგომარეობის შესახებ, რაც საშუალებას იძლევა შეფასდეს მის მიერ მოწოდებული მონაცემები, რადგანაც, ზოგჯერ დამნაშავეები ცვლიან თავიანთ ჩვენებებს ან უარს ამბობენ მოცემულ ჩვენებებზე და ეჭარებიან იმას, რომ იყვნენ დაკითხვისას ნარკოტიკული სიმთვრალის მდგომარეობაში.

– ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა აღრიცხვათა სისტემების სრულყოფა და განვითარება წარმოადგენს თანამედროვე ეტაპზე დანაშაულთა გამოძიების ეფექტურობის ამაღლების ერთ-ერთ რეზერვთაგანს;

– მოცემული დანაშაულის გავრცელების ხელისშემწყობი მიზეზებისა და პირობების გამოვლენისა და აღმოფხვრისათვის მიზანშეწონილია გამოყენებული იქნეს რ.ო. ავაკიანის მიერ შემუშავებული ელექტრო გამომთვლელი მანქანის გამოყენებით ნარკობიზნესის ხაზით სამართალდარღვევათა პროცესის ინფორმაციულ-ლოგიკური მოდელირების მეთოდი. მოცემული მეთოდიკა საშუალებას იძლევა ერთ ინფორმაციულ ველზე გადაწყდეს არა მხოლოდ საცნობარო ამოცანები, არამედ განისაზღვროს პროფილაქტიკური, საგამოძიებო მოქმედებისა და ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა სავარაუდო მიმართულებებიც. მეთოდიკა აპრობირებულია ქ. მოსკოვსა და ქ. ერევანში ნარკობიზნესის გამიკვლევათა მაგალითზე;

– უზრუნველყოფილი იქნეს მონაცემთა ავტომატიზირებული ბანკის შექმნის შესაძლებლობა (არა მხოლოდ მხარის ან რაიონის, არამედ მთელი ქვეყნის მასშტაბით), რაც საშუალებას იძლევა ელექტრო გამომთვლელი მანქანების გამოყენებით სწრაფად მოიძებნოს სამართალდამცავი ორგანოების მუშაკებისათვის საჭირო ინფორმაცია და გაიცეს რეკომენდაციები ჩვენს მიერ საკვლევად აღებული დანაშაულის გამოვლენისა და გამოძიებისათვის.

კვლევის შედეგების თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა სადისერტაციო ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ დაცვაზე წარმოდგენილი ჩვენეული დებულებები აფართოებენ და სრულყოფენ ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გახსნისა და გამოძიების პროცესის რთული პარამეტრების გადაწყვეტას. ავტორი-სეული დასკვნები უშუალოდ უკავშირდება საქართველოსა და პოსტ-საბჭოური სივრცის სხვა ქვეყნებში არსებულ რეალურ ვითარებას, მიმდინარე რთულ და წინააღმდეგობრივ პროცესებს, რისი დასტურიცაა სადისერტაციო ნაშრომის დანართებად წარმოდგენილი სტატისტიკური მონაცემები. ვფიქრობთ ისინი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ნარკობიზნესთან ბრძოლის პრაქტიკული ღონისძიებების დასაბუთებისათვის, ამ სფეროში მოქმედი მატერიალური და პროცესუალური კანონმდებლობის სრულყოფისათვის.

კვლევის შედეგები და სადისერტაციო მასალები შეიძლება გამოვიყენოთ სისხლის სამართლის პროცესის სასწავლო დისციპლინის ფარგლებში. სასწავლო პროცესში შესაბამისი საპროგრამო მასალის ათვისებისას, შეიძლება დაინერგოს სპეცკურსი სისხლის სამართლისა და პროცესის საგნებით დაინტერესებულ სტუდენტთათვის.

ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა. ნაშრომის სტრუქტურა განსაზღვრულია გამოკვლევის ძირითადი მიზნებითა და ამოცანებით. შედგება: შესავლის, 2 თავის, 8 პარაგრაფისა და დასკვნისაგან. სადისერტაციო ნაშრომის მოცულობაა კომპიუტერული წესით აწყობილი 150 ფურცელი, რომელსაც თან ერთვის დანართები, სტატისტიკური მონაცემები, რუკები და გამოყენებული ლიტერატურის სია 12 გვერდზე.

კვლევის შედეგების აპრობაცია. სადისერტაციო ნაშრომი აპრობირებულია თსუ სისხლის სამართლის პროცესისა და კრიმინალისტიკის კათედრის სხდომაზე (ოქმი №23 18. 05.2001 წ.) მისი ძირითადი შედეგები, წინადადებები და პრაქტიკული რეკომენდაციები გამოქვეყნებულია ჟურნალში „სამართალი – „ნარკომანია ეროვნული უბედურების წყარო“ №1, 1999წ.), „ნარკობიზნესის ცნებისა და სტრუქტურის შესახებ“ (ჟურნალში „სამართალი“ – №6-7, 2000წ.) „ნარკობიზნესის გავრცელების კრიმინოლოგიური ასპექტები.“ (ჟურნალი „სამართალი“ – №5, 2001წ.)

შესავალში დასაბუთებული საკვალიფიკაციო თემის აქტუალობა, განსაზღვრულია კვლევის მიზანი და ამოცანები, საგანი და ობიექტი, დახასიათებულია კვლევათა მეთოდოლოგიური საფუძვლები და საკვლევი ობიექტის თეორიული დამუშავების ხარისხი. ნაჩვენებია ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და ჩამოყალიბებულია გამოკვლევათა ძირითადი შედეგები, მათი თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება.

პირველი თავი – „ნარკობიზნესი, როგორც ორგანიზებული დანაშაულის სახესხვაობა“ ეძღვნება ნარკობიზნესის ცნებას და სტრუქტურას; კრიმინალისტიკური დახასიათების ცნებას, სტრუქტურას და ნარკობიზნესის ზოგად-კრიმინალისტიკურ დახასიათებას, ჩამოყალიბებულია ნარკობიზნესის გავრცელების ხელისშემწობი ძირითადი მიზეზები და პირობები, მათი თავიდან აცილების ღონისძიებები (სოციალურ-კრიმინოლოგიური ასპექტი).

ნარკობიზნესს განვსაზღვრავთ, როგორც ნარკოტიკებთან დაკავშირებულ ისეთ ქმედებას, რომელიც ანგარებითი ხასიათისაა – ეკონომიკური მოგების მიღებას ისახავს მიზნად და რასაკვირველია ნარკობიზნესი – ნარკოსაქმიანობა – ნარკოტიკებთან დაკავშირებული მართლსაწინააღმდეგო ქმედება ნარკოტიკული დანაშაულია.

უკანასკნელ ათწლეულში ორგანიზებულმა დანაშაულებრივმა საქმიანობამ იძღვნა ფართო მასშტაბები მიიღო, რომ მისი სამოქმედო არეალი უკვე დიდი ხანია ვეღარ ეტევა ცალკეული ქვეყნის ფარგლებში. მსხვილი კრიმინალური ორგანიზაციები ერთმანეთთან ამყარებენ საერთაშორისო კავშირებს, რის გამოც მათმა საქმიანობამ და ამ საქმიანობის შედეგებმა შეიძინა ტრანსნაციონალური, გლობალური პრობლემის ხასიათი.

ნარკობიზნესი, როგორც ორგანიზებული დანაშაულის ყველაზე საშიში ფორმა, არც საქართველოს დღევანდლობისათვისაა უცხო, თუ კი მხედველობაში მივიღებთ საქართველოს გეოგრაფიულ მდებარეობას, დამნაშავეობის ხარისხს ამ მძიმე, სოციალურ მოვლენასთან ბრძოლის საქმეში. 1993 წლიდან საქართველოში შეინიშნება ნარკოშემცველი მცენარეების უკანონო დამზადების შიდა ბაზრის ჩამოყალიბების ტენდენცია. განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს ის ფაქტი, რომ საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე გეოკლიმატური პირობები ხელსაყრელია ამ მცენარეთა კულტივირებისათვის, რის გამოც საგრძნობლად ფართოვდება უკანონო ნათესების და ვეღარად მზარდი რაყების გეოგრაფიული არეალი. მართალია საქარ-

თველო არ წარმოადგენს ნარკოტიკული საშუალებების, ფსიქოტროპული ან ქიმიური ნივთიერებების მწარმოებელს, მაგრამ გეოპოლიტიკური მდებარეობა, „აბრეშუმის გზის“ ამოქმედება, ტვირთბრუნვის საგრძნობი გაზრდა და მისგან გამოძღინარე სოციალურ-პოლიტიკური შედეგები უკიდურესად ამწვავებს ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვის გაფართოების რისკის ფაქტორს. აქვს რა მოხერხებული გეოგრაფიული მდებარეობა, გრძელი დაუცველი საზღვრები ახალ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებთან, საქართველო წარმოადგენს არა მარტო იმ ნარკოტიკების ბაზარს, რომლებიც თანამეგობრობის ქვეყნებსა და შორეულ საზღვარგარეთში იწარმოება, არამედ ნარკოტიკების სატრანზიტო გზების გადაკვეთასაც. შინაგან-საქმეთა ორგანოების პრაქტიკის ანალიზი საშუალებას გვაძლევს ვამტკიცოთ, რომ ნარკობიზნესის სფეროში წარმოიშობიან ყველაზე მსხვილი ორგანიზებული დანაშაულებრივი სტრუქტურები და სტაბილურად ფუნქციონირებენ სისხლის-სამართლებრივი და ეკონომიკურ დანაშაულებათა ჩასაღწად.

დღეისათვის ნარკობიზნესის სფეროში სისხლის-სამართლებრივი დანაშაულისათვის დამახასიათებელია შემდეგი ყველაზე ტიპური საზოგადოებრივად საშიში ქმედებები.

1. მცენარეული წარმოშობის ნარკოტიკებისა და აგრეთვე სინთეტიკური ნარკოტიკების სახეობების უკანონო დამზადება, შეძენა, შენახვა, გადაზიდვა და გასაღება.

2. დასაბუთებლად აკრძალული კულტურების დათესვა ან მოყვანა.

3. ნარკოტიკული საშუალებების, მათ შორის სამკურნალო პრეპარატების ქურდობა.

4. ნარკოტიკების მოსახმარებლად პრიტონების (სპეციალური ადგილების) ორგანიზაცია და შენახვა.

5. ნარკოტიკების შესაძენად სამედიცინო რეცეპტების გაყალბება, დამზადება და გასაღება.

ეკონომიკური დამნაშაევობის სფეროში ნარკობიზნესს ახასიათებს შემდეგი სახის ქმედებანი:

1. სამედიცინო, სამკურნალო-პროფილაქტიკური, სააფთიაქო დაწესებულებებიდან, ქიმფარმასამწარმოებიდან, ბაზებიდან, საწყობებიდან ნარკოტიკულ საშუალებათა დატაცება, მითვისებით ან სამსახურეობრივი მდგომარეობის გამოყენების გზით.

2. ფარული პრიმიტიული კერძო ლაბორატორიების შექმნა სინთეტიკური ნარკოტიკების დასამზადებლად.

3. დანაშაულებრივი ხერხებით მოპოვებული ფულადი სახსრების „გასუფთავება“, მათი ლეგალურ ბიზნესში ჩადების გზით.

ნარკობიზნესის კრიმინალისტიკურ დახასიათებაში მთავარი ადგილი უკავია დანაშაულის ჩადენისა და დაფარვის ხერხებს. დანაშაულის შემთხვევა არ ჩაითვლება საკმარისად გამორკვეულად, თუ არ არის დადგენილი მისი ჩადენის ხერხები.

დანაშაულის ჩადენის ხერხში მოცემულია ფართო მოცულობის კრიმინალისტიკური ინფორმაცია, რომელიც საშუალებას იძლევა, სწრაფად და მართებულად გავერკვიოთ მომხდარში, იმ პირთა წრეში, რომელშიც უნდა ვეძებოთ დანაშავე, დავსახოთ დანაშაულის გახსნის ოპტიმალური გზები. ამიტომაც გამოძიების მეთოდის ერთ-ერთ პრინციპად ითვლება მოთხოვნა გამოძიებისას ვიაროთ: „დანაშაულის ჩადენის ხერხიდან, მისი გახსნის მეთოდებისაკენ“.

ნარკობიზნესთან ბრძოლის საზღვარგარეთული გამოცდილება მოწმობს, რომ პოსტსაბჭოურ სივრცეში და მათ შორის საქართველოშიც უახლოეს მომავალში სინთეტიკური ნარკოსაშუალებების ფართო ლაბორატორიების წარმოების პრობლემა წარმოდგება არა ნაკლები სერიოზულობითა და სიმწვავეთ, ვიდრე მცენარეული წარმოშობის ნარკოტიკების უკანონო წარმოების პრობლემა.

დღეს პოსტსაბჭოური სივრცის ქვეყნებში დიდი ოდენობით გვხვდება სინთეტიკური ნარკოტიკები, რომელთაც ემატებათ ფსიქოტროპული ნივთიერებებიც, თუმცა მათი ოდენობა უკანონო შენახვისას, გასაღებისას, განსაკუთრებით კი დამზადებისას, როგორც წესი, მოკრძალებულია. ეს აიხსნება ან დიდი ნარკოტიკული ეფექტით, ან კიდევ მათი სინთეზის მარტივი მეთოდით, ძირითადი ქიმიური ნივთიერებების და მათზე მუშაობისას გამოყენებული მოწყობილობების ხელმისაწვდომობით, ნარკოტიკების შემდგომი გაყიდვისაგან მიღებული მოგების სიდიდით. გამომძიებელმა, ოპერ-მუშაკმა აუცილებელია იცოდეს სინთეტიკური ნარკოტიკული ნივთიერებების ნიშნები, რადგანაც ეს ხელს უწყობს მოცემული კატეგორიის დანაშაულთა აღმოჩენასა და კვალიფიცირებულ გამოძიებას.

ყველაზე გავრცელებული ნარკოტიკების ნიშნების ცოდნა უდავოდ წაადგება სამართალდამცავი ორგანოების მუშაკებს. მათ პრაქტიკულ საქმიანობაში. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილი დანაშაულების გამოვლენისა და კლასიფიკაციის თვალსაზრისით. უნად შევნიშნოთ, რომ სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლების ნახევარმა არ იცის ნარკოტიკებს რა ნიშნები ახასიათებს. სისხლის სამართლის საქმეთა გამოძიებისას გამომძიებლები და ოპერ-მუშაკები სარგებლობენ იმ ნარკოტიკების გარეგნული სახის შესახებ ცოდნით, რომლებსაც აღმოაჩენენ დაკავებისას, ჩხრეკისას, აგრეთვე პირების მიერ ნარკო-

ტიკების მიღების გამოვლენის ნიშნებით. სავარაუდო ნარკომანთა განსაზღვრისას, ამგვარ პირთა დაკითხვისთვის მომზადების დროს, საჭიროა სასამართლო-ნარკოლოგიური ექსპერტიზის დანიშვნის აუცილებლობის შესახებ საკითხის გადაწყვეტისას დაკითხვის ტაქტიკის შერჩევა.

ამიტომაც მომწიფდა იმ იდეის რეალიზაციის აუცილებლობა, რომელიც სხვადასხვა ტიპის ნარკოტიკული საშუალებების ცენტრალიზებული კოლექციის (თანამეგობრობის ქვეყნების და ინტერპოლის ნცბ-ის ფარგლებში) შექმნაში მდგომარეობს ამასთან საკოლექციო ნიმუშებს უნდა მიეთითოს მათი მოყვანის რეგიონები, რაც რასაკვირველია უდავოდ წაადგება ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვაში შემოსვლის არხებისა და გზების გადაკეტვისაკენ მიმართულ მოქმედებათა ეფექტურობას. ამ თვალსაზრისით უდავოდ მისასაღმებელია ჯ. ჯ. ანაშის მიერ შესრულებული რუქები ნარკოტიკების გავრცელების მარშრუტების შესახებ. სწორედ ამგვარი სახის რუქებია შესაძგენი პრაქტიკოსი მუშაკების მიერ პრაქტიკის მასალების საფუძველზე სინთეტიკური ნარკოტიკული საშუალებების შესახებაც.

სამართალდამცავი ორგანოები ვალდებული არიან გამოძიების პროცესში გამოავლინონ დამაშაულის ჩადენის ხელისშემწეობი მიზეზები და პირობები, მიიღონ ზომები მათი მომავალში თავიდან აცილებისათვის. საზღვარგარეთული გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ დღეისათვის ყველაზე ეფექტურია სპეციალური სარეაბილიტაციო ცენტრების შექმნა, რომლებშიც მუშაობენ ფსიქოლოგები, სოციოლოგები, პედაგოგები. ჩვენს ქვეყანაში საჭიროა გააქტიურდეს ნარკოლოგიური კაბინეტებისა და სამკურნალოების შექმნა ნარკომანიისაგან ნებაყოფლობითი მკურნალობისათვის. სამედიცინო ღონისძიებების აქტიური გამოყენებისათვის აუცილებელია სამედიცინო დაწესებულებების მოდერნიზაცია და მატერიალურ-ტექნიკური და საკადრო უზრუნველყოფის გაუმჯობესება.

იმისათვის, რომ განვსაზღვროთ გამოსაკვლევ დანაშაულთა ბრძოლის პერსპექტივები. უნდა ვიცოდეთ მათი ღონე, დინამიკა სტრუქტურა, საგულდაგულოდ უნდა შევისწავლოთ დამნაშავის პიროვნება, გავაანალიზოთ დანაშაულის ჩადენის ხერხები. მოცემულ დანაშაულთა მაღალი ლატენტურობის გამო, საჭიროა განსაკუთრებული გულისყურით იქნას შესწავლილი სისხლის სამართლის საქმეები, ოპერატიული საღრიცხვის საქმეები და მიღებული ოპერატიული ინფორმაცია რაც იძლევა იმის საშუალებას, რომ გავაანალიზოთ ამ რეგიონისათვის ყველაზე დამახასიათებელი

წყაროები - ნარკოტიკის შეძენის, მათი შემოსავლის და გასაღების გზები, განისაზღვროს ნარკომანების თავშეყრის ადგილები, „შავ ბაზარზე“ ნარკოტიკის ფასის ცვლა და ა.შ.

ნარკომანისთან და ნარკობიზნესთან ბრძოლა აუცილებლად მოითხოვს მის მიმართ სისტემურ და კომპლექსურ მიდგომას, რომელიც უნდა ეფუძნებოდეს დახვეწილ კანონმდებლობასა და სამართალდამცავი ორგანოების მაღალი პროფესიონალიზმს, რაღა თქმა უნდა სოციალური ხასიათის სხვადასხვა აუცილებელ ღონისძიებათა პარალელურად და მათთან ურთიერთშეთანხმებით.

I პარაგრაფში - „ნარკობიზნესის ცნება და სტრუქტურა“, გაანალიზებულია ნარკობიზნესის ცნება და დამახასიათებელი ნიშნები.

ნარკობიზნესთან ბრძოლა პირველ რიგში ნარკობიზნესთან, ანუ ნარკოტიკებთან დაკავშირებით უკანონო ოპერაციებთან ბრძოლას გულისხმობს. ნარკობიზნესს განესაზღვრავთ, როგორც ნარკოტიკებთან დაკავშირებულ ისეთ ქმედებას, რომელიც ანგარებითი ხასიათისაა - ეკონომიკური მოგების მიღებას ისახავს მიზნად და რასაკვირველია ნარკობიზნესი - ნარკოსაქმიანობა - ნარკოტიკებთან დაკავშირებული მართლსაწინააღმდეგო ქმედება ნარკოტიკული დანაშაულია. სწორედ ასეა გათვალისწინებული ჩვენს კოდექსში (თავი 33-ე). ვფიქრობთ კოდექსში მოცემული ტერმინი ნარკოტიკული დანაშაული უფრო ფართო ცნებაა, იგი მოიცავს 273-ე მუხლსაც - პირადი მოხმარებისათვის ნარკოტიკული საშუალებების მცირე ოდენობით უკანონო დამზადება, შეძენა და ა.შ. ეს ნარკობიზნესი არაა (ეკონომიკური ანგარება არ ჩანს დანაშაულის შემადგენლობაში, მაგრამ ნარკოტიკული დანაშაულია). ნარკომანია და ნარკობიზნესი წარმოადგენენ მჭიდროდ ურთიერთდაკავშირებულ, მაგრამ არაადეკვატურ კატეგორიებს.

ნარკობიზნესის სფეროს დანაშაულთა ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან თავისებურებას წარმოადგენს არამართო ერთმანეთისაგან იზოლირებული, ცალკეული საზოგადოებრივად საშიში ეპიზოდების ჩაღენა, არამედ დანაშაულებრივი საქმიანობის მუდმივად, ხანგრძლივად განხორციელება. აღნიშნული საქმიანობა ხორციელდება არამემთხვევითი პირების მიერ, არამედ დამნაშავე პროფესიონალების მიერ, და სწორედ ეს საქმიანობა წარმოადგენს მათ პროფესიას. აძლევს ძირითადში არსებობისათვის საჭირო საშუალებებს და გამდიდრების საფუძველია. ეს კი განაპირობებს ჩადენილ დანაშაულთა სახეებისა და ფორმების მრავალფეროვნებას. ნარკობიზნესის მეორე არანაკლებ მნიშვნელოვანი თვისება იმაში მდგომარეობს, რომ დანაშაულებრივი

საქმიანობა მოიცავს დანაშაულებრივ მოქმედებათა ძთელიან ჯაჭვს: ნარკოტიკული საშუალებების დამზადებას, შეძენას, შენახვას, დატაცებას, გადაზიდვას (გადაგზავნას), გასაღებასა და პრიტონების ფლობასაც კი. ამის მიხედვით, ნარკობიზნესი წარმოადგენს ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებულ და ამასთან დამოუკიდებელი დანაშაულებრივი მოქმედებების მიზნობრივ და დასრულებულ სისტემას. ნარკობიზნესის მთავარი თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ დამნაშავეთა მოქმედებები 100%-ის შემთხვევაში მიმართულია თავისი არაკანონიერი მოღვაწეობის (იქნება ეს ნარკოტიკების შეძენა თუ მათი დამზადება ან გასაღება) სფეროში გაფართოებისათვის. მესამე ნიშანი, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს არის კრიმინალისტური ფორმების ორგანიზებულობის მაღალი დონე, რაც ხაზს უსვამს მის მომეტებულ საზოგადოებრივ საშიშროებას, დაფარულობასა და სირთულეს. ნარკობიზნესის შემდეგ (მეოთხე) ნიშანს წარმოადგენს ის, რომ ჩვენს მიერ განხილვის საგნად აღებული დანაშაულებრივი ორგანიზაცია მოქმედებს სხვადასხვა რეგიონებსა და სახელმწიფოებში, არ იცის საზღვრები და სულ უფრო ტრანსნაციონალურ ხასიათს იძენს.

დისერტანტის აზრით, ნარკობიზნესი უნდა განისაზღვროს, როგორც საერთაშორისო მასშტაბის ორგანიზებული დანაშაულებრივი საქმიანობის ფართოდ განშტოებული და მკაცრად კონსპირირებული განსაკუთრებული სახე, რომელიც მიმართულია ნარკოტიკული საშუალებების შეძენის, დამზადების, დატაცების, გასაღებისა და მაღალი შემოსავლების სისტემური მითვისებისათვის.

II პარაგრაფში განხილულია „კრიმინალისტური დახასიათების ცნება, სტრუქტურა და ნარკობიზნესის ზოგად-კრიმინალისტური დახასიათება“.

დღემდე მეცნიერებში კრიმინალისტიკური დახასიათება განმარტებულია მისი ელემენტების ჩამოთვლის გზით. სწორედ ამიტომაც დისერტანტის აზრით მართალნი არიან ის ავტორები, რომლებიც კრიმინალისტიკური დახასიათების არსზე წერენ, როგორც მისი განსაზღვრების საფუძველზე

დისერტანტის აზრით კრიმინალისტიკურ დახასიათებაში იგულისხმება საგამოძიებო და სასამართლო პრაქტიკის განზოგადებული მონაცემების ერთობლიობა, რომელიც ახასიათებს დანაშაულის კონკრეტული სახის კრიმინალისტური თვალსაზრისით მნიშვნელობის მქონე ნიშნებს. დანაშაულის სახის კრიმინალისტურად მნიშვნელოვან ნიშნებში იგულისხმება ელემენტების სისტემა, რომლებიც

განისაზღვრება სხვა მსგავსი კატეგორიებისაგან (მაგალითად, სისხლის-სამართლებრივის, კრიმინოლოგიურისაგან). იმისათვის, რომ კრიმინალისტური დახასიათების ეფექტური გამოყენება ხდებოდეს დანაშაულთა გამოძიებისას, იგი უნდა იყოს რეალური, სრული და თანამედროვე.

პარაგრაფში მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა კრიმინალისტური დახასიათების ძირითად ელემენტებს. ესენია:

- ა) დანაშაულის ჩადენისა და დაფარვის ხერხები;
- ბ) დანაშაულის სუბიექტის ტიპოლოგიური ნიშნები;
- გ) დანაშაულის ჯგუფური ხასიათისა და ორგანიზებული დანაშაულებრივი საქმიანობის შესახებ ცნობები;
- დ) კვალწარმოქმნის მექანიზმი და დანაშაულის რეალური შედეგების შესახებ ცნობები.
- ე) დანაშაულის ჩადენის ვითარება და დანაშაულის შემთხვევის შესახებ ინფორმაციის ხასიათი.
- ვ) დანაშაულებრივი ხელყოფის საგნები.

დისერტანტს ჩამოყალიბებული აქვს სინთეტიკური ნარკოტიკული საშუალებების უკანონო დამზადების, შენახვისა და გასაღების ელემენტები.

დისერტანტის აზრით გამოძიებისას არასაკმარისად ხდება ნარკოტიკების მიღების წყაროების გამოვლენა და გადაკეტვა. იგივე შეიძლება ითქვას მათი ტრანსპორტირების ხერხებსა და არხებზე, არ ხდება დანაშაულებრივი მიზნის ყველა რგოლის გამოაშკარავება, შედეგად, ნარკობიზნესთან ბრძოლა, ძირითადად, მიმართულია იმ პირთა წინააღმდეგ, რომლებიც ინახავენ და მოიხმარენ ნარკოტიკებს, ხოლო ნარკობიზნესის მსხვილი საქმოსნები დაუსჯელნი რჩებიან. ამის დასტურია საქართველოს შსს მიერ ნარკომანიის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გამოძიების შესახებ 90-იანი წლების სტატისტიკური მონაცემები. ამჟამად საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედებს ასზე მეტი დანაშაულებრივი ფორმირება ორგანიზებულობის სხვადასხვა სახით. მათი ნახევარი რეგიონათაშორისო ხასიათისაა ცალკეულ დაჯგუფებას კი კავშირი აქვს საზღვარგარეთ. დღეისათვის მცენარეული წარმოშობის ნარკოტიკები არალეგალური ბრუნვის 80%-ს შეადგენს. ეს პრობლემა განსაკუთრებულ სიმწვავეს იძენს სამრეწველო ცენტრებსა და მსხვილ ქალაქებში. დსთ-ში არალეგალურ ბრუნვაში გაჩნდა სინთეტიკური ნარკოტიკები (ეფედრინი, პერვიტინი, ფენამინი, ფენადონი (მეტადონი), ფენციკლიდინი

და სხვა), რომლებიც ფარულ ლაბორატორიებში და კუსტარულ პირობებში მიიღება. მათ სინთეზის საფუძველს, როგორც წესი წარმოადგენს სამკურნალო საშუალებები და სპეციკური ქიმიური ნივთიერებები, რომლებიც გამოიყენებიან მრეწველობის მრავალ დარგში, სოფლის მეურნეობასა და ყოფა-ცხოვრებაში.

პარაგრაფის ბოლოს დისერტანტი განიხილავს სინთეტიკურ-ნარკოტიკული საშუალებების ნიშნებს, რომლებიც ყველაზე უფრო ხშირად ვლინდება უკანონო დამზადების, შენახვისას და გასაღებისას.

III პარაგრაფი - „ნარკობიზნესის (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გავრცელების ხელშემწყობი ძირითადი მიზეზები და პირობები, მათი თავიდან აცილების ღონისძიებები (სოციალურ-კრიმინოლოგიურ ასპექტი)“ – ეძღვნება აღნიშნული დანაშაულის ჩადენის ხელშემწყობ მიზეზებსა და პირობებს და მათ მომავალში თავიდან აცილების ზომებს.

დისერტანტი მიზეზებისა და პირობების აღმოსაფხვრელ ზომებს მათი გამოყენების მიზნის, შინაარსისა და მიმართულების მიხედვით ყოფს: ორგანიზაციულ-მმართველობით; სამედიცინო; აღმზრდელობით; სამართლებრივ და ტექნიკურ ზომებად, რომელსაც ცალ-ცალკე ახასიათებთ გარკვეული სპეციფიკა, გვისახავს შემდეგი ხასიათის ღონისძიებებს;

საჭიროა ნარკოტიკზე კონტროლის კომპლექსური სახელმწიფო პროგრამის შემუშავება, რამაც ზემოქმედება უნდა მოახდინოს ნარკობიზნესის „შავ ბაზარზე“ და იკონიოს ახლო პერსპექტივის მთავარ მიზნად – ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვის ზრდის თავიდან აცილება, ხოლო უფრო შორეულ პერსპექტივაში მისი შეძცირება. მისი შესრულება უნდა დაიწყოს ნარკობაზრის განსაზღვრისა და პარამეტრების განსაზღვრით, კონკრეტულ სოციალურ-ეკონომიკური და რეგიონალური სპეციფიკის გათვალისწინებით. სახელმწიფო პროგრამის ძირითად მიმართულებას უნდა წარმოადგენდეს:

ა) ნარკოტიკული საშუალებების კანონიერი ბრუნვის რეგულირების წესის სრულყოფა;

ბ) მათ უკანონო ბრუნვასთან ბრძოლა;

გ) ნარკოტიკულ საშუალებათა უკანონო მოხმარების თავიდან აცილება;

დ) ნარკომანიით დაავადებულთა მკურნალობა და სოციალური რეაბილიტაცია (რესოციალიზაცია).

ნარკოტიკების გავრცელებასთან ბრძოლაში წარმატების აუცილებელი პირობაა საერთაშორისო თანამშრომლობის გაფართოება

ინტერპოლის საქართველოს ეროვნული ბიუროს მოღვაწეობის ფარგლებში. სერიოზული ყურადღება უნდა მიექცეს სასაზღვრო და საბაჟო კონტროლს საქართველოს ტერიტორიაზე და სხვა სახელმწიფოების ტერიტორიებზე, ნარკოტიკების შეტანისა და ტრანზიტის აღკვეთის მიზნით.

შინაგან საქმეთა ყველა ორგანოში ნარკობიზნესთან ბრძოლის სპეციალური ქვედანაყოფების შექმნა, საჭიროა მათი კომპიუტერული ტექნიკით ექსპერტიზის ჩასატარებელი თანამედროვე აპარატურით, კავშირგაბმულობისა და მართვის სისტემებით აღჭურვა, რაც საშუალებას მისცემს სამართალდამცავებს უფრო მიზანმიმართულად და კომპლექსურად დაგეგმონ და განახორციელონ პროფილაქტიკური ღონისძიებები რეგიონში. გაანალიზონ ოპერატიული ვითარება, გააკონტროლონ და შეაფასონ ჩატარებული სამუშაო.

– ფართომასშტაბიანი კომპლექსური, პროფილაქტიკური ოპერაციების ჩატარება, უკანონო ბრუნვაში ნარკოტიკების მოხვედრის წყაროებისა და არხების გამოვლენისა და გადაკეცვისათვის გასამხედროებული ქვედანაყოფების გამოყენება.

– დამუშავდეს სამუშაოზე კადრებით სწორად უზრუნველყოფის ღონისძიებები.

– ნარკომანიით დაავადებულთა მკურნალობისა და სოციალური რეაბილიტაციის მეთოდებით საერთაშორისო („ატლანტისის“ მსგავსი) პროგრამის შექმნა, აგრეთვე მსოფლიო ორგანიზაცია „ნარკონიში“ გაწევრიანება.

– საკმარისი ოდენობით ნარკოლოგიური კაბინეტებისა და სამკურნალოების (ამბულატორიულის და სტაციონალურის) შექმნა, ნარკომანიის ნებაყოფლობით მკურნალობისათვის.

– ნარკოტიკების უკანონო გავრცელების, გამოვლენის, მოქალაქეთა და საზოგადოებრიობის მხრიდან საჯარო გაკიცხვის შემდეგი სახის ზომები: სამართლებრივ თემებზე ლექციების ჩატარება; ნარკობიზნესის წინააღმდეგ ბრძოლის ხაზით ოპერატიული ვითარების მდგომარეობისა და ნარკობიზნესისათვის ხელისშემწყობი მიზეზებისა და პირობების შესახებ ინფორმირება; ნარკოტიკებთან დაკავშირებული უკანონო ოპერაციების გამოსავლენად და აღსაკვეთად რეიდების ერთობლივად ჩატარება; არადამაკმაყოფილებლად ხორციელდება ნარკომანიის შედეგების პროპაგანდა მოსახლეობაში, განსაკუთრებით სკოლებში, სასწავლებლებში, ტელევიზიის, რადიოს, ბეჭდვითი სიტყვის გამოყენება;

– იმ პირთა გამოვლენისას, რომელთა ქცევაშიც კლინდება

ნარკოტიზაციის ელემენტები; უნდა განხორციელდეს ყოველდღიური საგამოძიებო პროფილაქტიკური და ოპერატიულ-სამძებრო მუშაობის პროცესში, ნარკოლოგიურ სამსახურთან მჭიდრო ურთიერთქმედებით.

— გარდა ჩამოთვლილისა, საკანონმდებლო სრულყოფას საჭიროებს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის ნორმებიც. იმასთან დაკავშირებით, რომ ნარკობიზნესი წარმოადგენს გამდიდრების წყაროს, საჭიროა (მ.მ 262-ე, 263-ე, 264-ე), შეივსოს შემდეგი მაკვალიფიცირებელი ნიშნით — „იგივე ქმედებები, ჩადენილი... მოგების მიზნით“. აღნიშნული განპირობებულია იმით, რომ ნარკოსაშუალებების დატაცება, ჩადენილი გასაღების მიზნით, საზოგადოებრივად უფრო საშიშია, ვიდრე დატაცება პირადი მოხმარებისათვის.

საჭიროა შეივსოს საქართველოს სსკ-ის 260 მუხლი მითითებით: „პირი, რომელიც ნებაყოფლობით ჩააბარებს ნარკოტიკულ საშუალებებს და მიუთითებს მათი შეძენის წყაროებს, თავისუფლდება სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისაგან“... ამან, ჩვენი აზრით უნდა გაზარდოს ნორმის ეფექტურობა ნარკოტიკების გამსაღებლებთან ბრძოლის თვალსაზრისით.

— მართალია, საქართველოს სსლ-ის 273-ე მუხლში მოხმარებისათვის პასუხისმგებლობა სამართლიანადაა შემცირებული (ჰუმანურია სასჯელი, რომელიც გამოიყენება ადმინისტრაციული სახდელის დადების შემდეგ), მაგრამ საჭიროდ მიგვაჩნია, რომ სისხლის სამართლის კოდექსში, სასჯელის დანიშვნისადმი მიძღვნილ XI თავში გათვალისწინებული იქნეს ნარკოტიკული (და არა მხოლოდ) სიმთვრალისას ჩადენილი დანაშაულისას პასუხისმგებლობა.

— საჭიროა ნარკოტიკული საშუალებების გადაბეჭდვასთან, შენახვასთან, მიღებასთან და აღრიცხვასთან დაკავშირებულ საწარმოებში სიგნალიზაციების სანდო სისტემების ორგანიზაცია, ტექნიკური საშუალებების გამშვები რეჟიმისა და დაცვის გამოყენება.

— საჭიროა ნარკოტიკული საშუალებების გადაბეჭდვასთან, შენახვასთან, მიღებასთან და აღრიცხვასთან დაკავშირებულ წყაროებში ორგანიზაციებში სიგნალიზაციების სანდო სისტემის ორგანიზაცია, ტექნიკური საშუალებების გამშვები რეჟიმისა და დაცვის გამოყენება.

— ნარკოტიკული მცენარეების სასოფლო-სამეურნეო საწარმოებისა და ორგანიზაციების მიერ მიყვანაზე ისეთი ეფექტური სისტემის შემუშავება, რომელიც არ დაუშვებს ნარკონედლეულის გადინებას.

— ოპერატიული ვითარების ანალიზის საფუძველზე სამართალდამცავმა ორგანოებმა უნდა შეიმუშაონ ნარკობიზნესთან დაკავშირე-

ბულ დანაშაულთა თავიდან აცილების პროფილაქტიკური ღონისძიებების კომპლექსი. ვფიქრობთ, კომპლექსური დაგეგმვა, შეიძლება ეფუძნებოდეს სამართალდამცავი ორგანოების საქმიანობების მეცნიერული შეხედულებების შედეგს, რომელიც განსაზღვრავს დასახული მიზნების მიღწევის საშუალებების ზერხებისა და მეთოდების განვითარების ოპტიმალურ გზებს (განსაზღვრულ პერიოდში).

საქართველოს მოქმედების არეალად უნდა ვაქციოთ „ნარკომანიასთან და ნარკობიზნესთან ბრძოლის საერთაშორისო ასოციაციისათვის“, მოძრაობისათვის – ‘მსოფლიოს ქალები ნარკოტიკების წინააღმდეგ“.

თავი II. „ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გახსნისა და გამოძიების თავისებურებები“, ეძღვნება სამართალდამცავი ორგანოების მოქმედებასა და ურთიერთქმედებებს ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულის გახსნისა და გამოძიებისას.

ურთიერთქმედების სამართლებრივ საფუძველს შეადგენს: საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესუალური კანონმდებლობა, საქართველოს გენერალური პროკურორის ბრძანებები და მითითებები საგამოძიებო მუშაობის ორგანიზაციის საკითხებზე, შსს-ს ნორმატიული აქტები, საბაჟო ორგანოების ნორმატიული აქტები და სხვა სამართალდამცავი ორგანოების ურთიერთქმედების არსი და მიზანი (მაგალითად, გამოძიებისა და მოკვლევის ორგანოების) განისაზღვრება, როგორც კანონსა და სისხლის სამართალწარმოებაში ამოცანათა ერთიანობაზე დაფუძნებული, აღნიშნული ორგანოებიდან თითოეულისათვის დამახასიათებელი უფლებამოსილების, საკუთრების ფორმებისა და მეთოდების მართებული შერწყმა და ეფექტური გამოყენება, რომელიც მიმართულია დანაშაულთა გამოვლენა-გახსნაზე, გამოძიებასა და თავიდან აცილებაზე.

საგამოძიებო და ოპერატიული სამსახურების ერთობლივი მუშაობა უნდა წარიმართოს ურთიერთგაგების ატმოსფეროში მომთხოვნელობის კეთილგანწყობილებასთან შერწყმაში, რაც მათი ერთობლივი მუშაობის საერთო საბოლოო მიზნით უნდა იყოს განპირობებული.

სამართალდამცავი ორგანოების მიერ თავიანთ პრაქტიკულ საქმიანობაში ურთიერთქმედების ფორმების გამოყენებამ ხელი უნდა შეუწყოს დაშინაშავეთა გამოვლენისათვის გაწეული მუშაობის გაუმჯობესებას სისხლის სამართლის პროცესის ისეთ მნიშვნელოვან სტადიაზე, როგორიცაა სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა, განსაკუთრე-

ბით მაშინ, თუ საქმის აღძვრა ხდება ოპერატიულ-სამძებრო მასალების მიხედვით.

გამოძიების საწყის ეტაპზე ჩასატარებელ საგამოძიებო მოქმედების ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა ხასიათი და თანმიმდევრობა განისაზღვრება იმ მასალების მოცემულობათა და შინაარსით, რომლის საფუძველზეც აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა საგამოძიებო საქმიანობასთან მიმართებაში ოპერატიულ-სამძებრო ოპერაცია შეიძლება განვსაზღვროთ, როგორც ურთიერთშეთანხმებული და ურთიერთდაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების და ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა კომპლექსი, რომლებიც გაერთიანებულია საერთო გეგმით და მიმართულია კონკრეტული ამოცანის გადასაწყვეტად, რაც ძირითადად რთულ (პრობლემურ და კომპლექსურ) სიტუაციებში ხორციელდება. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილი დანაშაულების გამოძიების ეფექტურობის ამაღლების მიზნით, მიზანშეწონილია ტაქტიკურ ოპერაციათა კომპლექსის განხორციელება – ვითარების მძიმე ანალიზის, დამაშაულისა და დამნაშავეს შესახებ არსებული მონაცემების გათვალისწინებით.

I პარაგრაფი – „სამართალდამცავი ორგანოების ურთიერთქმედების პრობლემები ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გახსნისა და გამოძიებისას“, ეძღვნება აღნიშნული დანაშაულის ჩადენისას სამართალდამცავი ორგანოების მუშაკთა ერთობლივ მუშაობას, ჩადენილი დანაშაულის გამოძიებისას.

ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიების რთული პროცესების სრულყოფა წარმოუდგენელია სამართალდამცავი ორგანოების პირველ რიგში კი გამოძიებისა და ოპერატიული მუშაკების ურთიერთქმედების თეორიული საფუძვლის ღრმა ცოდნის გარეშე.

სამართალდამცავი ორგანოების ურთიერთქმედების არსი და მიზანი (მაგალითად, გამოძიებისა და მოკვლევის ორგანოების) განისაზღვრება, როგორც კანონსა და სისხლის სამართალწარმოებაში ამოცანათა ერთიანობაზე დაფუძნებული აღნიშნული ორგანოებიდან თითოეულისათვის დამახასიათებელი უფლებამოსილებების საკუთრების ფორმებისა და მეთოდების მართებული შერწყმა და ეფექტური გამოყენება, რომელიც მიმართულია დანაშაულთა გამოვლენა-გახსნაზე, გამოძიებასა და თავიდან აცილებაზე.

სამეცნიერო ლიტერატურაში ფორმულირებულია ურთიერთქმედ-

ბის ძირითადი პრინციპები, რომლის მიხედვითაც დისერტანტი ასახელებს მხოლოდ მათ, რომლებიც განსაზღვრავენ ნარკობიზნესის სფეროში საქმეებზე სამართალდამცავი ორგანოების ურთიერთქმედებას.

სამართალდამცავი ორგანოების ერთობლივი საქმიანობა გულისხმობს ძალების განსაზღვრულ კოორდინაციას, რომელიც ძირითადში მიმართულია დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიებისაკენ. კოორდინაციაში იგულისხმება ურთიერთკავშირი, შეთანხმებულობა. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ კოორდინაცია და ურთიერთქმედება – ეს ერთმანეთთან ურთიართდაკავშირებული და ურთიერთგანპირობებული პროცესებია.

გამომძიებლისა და ოპერატიული სამსახურების ურთიერთქმედების ორგანიზაცია და განხორციელება წარმოადგენს პროცესუალური და ოპერატიულ-სამძებრი საქმიანობის ურთიერთობის ზოგადი პრობლემის ერთ-ერთ საკითხს. მართალია მოღვაწეობის ამ სახეს იურიდიული ბუნებით გააჩნიათ მსგავსება, მაგრამ ისიც უნდა შევნიშნოთ, რომ ეს უკანასკნელი ზუსტდება საუწყებო კანონქვემდებარე აქტებითაც. მათი ძირითადი განსხვავებანი კი გამოიხატება: მოღვაწეობის ფორმაში და მათ მნიშვნელობაში. ურთიერთქმედების ფორმები კლასიფიცირდება როგორც კავშირების ხასიათით (უშუალო და გაშუალებული), ისე მიმდინარეობის ხანგრძლივობის მიხედვითაც (ერთდროული, პერიოდული და მუდმივად მოქმედი; ერთჯერადი, ეპიზოდური, მუდმივი).

სამართალდამცავი ორგანოების ურთიერთქმედების ფორმებში იგულისხმება მათ შორის კავშირის ისეთი წესი და ხერხები, რომლებიც უზრუნველყოფენ მათი მოღვაწეობის შეთანხმებულობასა და თითოეული ამ ორგანოსათვის მინიჭებული უფლებამოსილებების, მუშაობის მეთოდებისა და საშუალებების მართებულად შესაბამისობას.

სამართალდამცავი ორგანოების მიერ თავიანთ პრაქტიკულ საქმიანობაში ურთიერთქმედების დასახელებული ფორმების გამოყენებამ ხელი უნდა შეუწყოს დამნაშავეთა გამოვლენისათვის გაწეული მუშაობისათვის გაუმჯობესებას სისხლის სამართლის პროცესის ისეთ მნიშვნელოვან სტადიაზე, როგორიცაა სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა, განსაკუთრებით მაშინ თუ საქმის აღძვრა ხდება ოპერატიულ-სამძებრო მასალების მიხედვით.

II პარაგრაფი – „სისხლის სამართლიუს საქმის აღძვრის სტადიაზე ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გამოვლენის პრობლემები“ – ეძღვნება

სამართალდამცავი ორგანოების მუშაკთა მიერ აღნიშნული დანაშაულის გამოვლენისას სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის სტადიაზე მათი სამიანობის საკითხებზე, რაც მათი გახსნის პროცესის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს.

სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა (საქართველოს სსს კოდექსის 22-ე მუხლი) – სისხლის სამართლის პროცესის პირველი და დამოუკიდებელი სტადია, რომელსაც მეტწილ შემთხვევაში წინ უნდა უსწრებდეს ფაქტების შემოწმება, რომლებიც დანაშაულის შესახებ განცხადებაშია მითითებული. ან კიდევ უშუალოდ სამართალდამცავი ორგანოების მიერაა აღმოჩენილი. სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის საფუძველს წარმოადგენს პირველად მასალებში საკმარის მონაცემების აღმოჩენა, რომლებიც მიუთითებენ, ნარკობიზნესის ნიშნებზე. დიდ როლს ასრულებს დანაშაულებრივ მოქმედებათა დასრულებისთანავე დანაშაულის თავისდროული გამოვლენა. დანაშაულთა დაგვიანებით გამოვლენის მრავალი ფაქტის არსებობა იმითაა გამოწვეული, რომ ნარკოტიკებთან დაკავშირებული უკანონო ოპერაციები, როგორც წესი, საგულდაგულოდაა შენიღბული. შეიძლება გაგრძელდეს დროის ხანგრძლივ პერიოდში, ინფორმაცია კი მათი ჩადენის შესახებ სამართალდამცავ ორგანოებში შედის ძირითადად ოპერატიული წყაროებიდან. ძალზედ მნიშვნელოვანს წარმოადგენს შეტყობინების შემოწმების დრო, რის შედეგადაც მიიღება გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის შესახებ. მოცემულ დანაშაულთა გახსნის წარმატებულობა ბევრადაა დამოკიდებული იმ მონაცემების ხარისხიან და სწრაფ შემოწმებაზე, რომლებიც მოცემულია პირველად განცხადებებში, შეტყობინებებში, ოპერატიულ და სხვაგვარ ინფორმაციებში, რაც ყველა შემთხვევაში უნდა ჩატარდეს დაუყოვნებლივ, რადგანაც სხვა შემთხვევაში შეიძლება ხელიდან იქნეს გაშვებული მტკიცებულებათა შეკრების შესაძლებლობა.

დისერტანტს საკმაოდ ნათლად აქვს გაშუქებული იურიდიული მასალებისა და სისხლის სამართლის საქმეთა შესწავლისას, სისხლის სამართლის საქმის აღძვრისას გამომძიებლისა და ოპერატიული მუშაკების ურთიერთქმედების პროცესუალური ფორმები და ურთიერთქმედების ორგანიზაციულ-ტაქტიკური ხასიათის კონკრეტული ფორმები.

დისერტანტი არ ეთანხმება ზოგიერთი ავტორის მოსაზრებას, იმის შესახებ, რომ ოპერატიული მასალები არ შეიძლება საფუძველი გახდეს სისხლის სამართლის საქმის აღძვრისა, რადგანაც საქმის

აღძვრის საფუძველს წარმოადგენს მხოლოდ მტკიცებულობები. დისერტანტის აზრით, აღნიშნული მოსაზრება მცდარია და მიუთითებს: საქართველოს სსსკ-ის მუხლის შესაბამისად სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის საფუძველია 263 მუხლში აღნიშნული წყაროებიდან მიღებული ფაქტობრივი მონაცემები დანაშაულის ნიშნების შესახებ, ხოლო სსსკ 263-ე მუხლის შესაბამისად „საქმის აღძვრის ერთ-ერთ საბაზს წარმოადგენს ის ცნობები დანაშაულის ჩადენის შესახებ, რომლებიც მომკვლევს, მოკვლევის ორგანოს, გამოძიებელს, პროკურორს მიაწოდეს ოპერატიულ-სამძებრო ორგანოებმა“.

ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა შესახებ ოპერატიული ინფორმაციის მიღებისთანავე, ოპერ-მუშაკები მათი შემოწმებისას აღგენენ დანაშაულებრივი ჯგუფის შემადგენლობას, ნარკოტიკების არსებობასა და მათი შენახვის ადგილს, მათი მიღების გზებსა და არხებს, დანაშაულის შესაძლო მოწმეებს და სხვა საკითხებს. მოკვლევის ორგანოებისაგან შემოსული ოპერატიული მონაცემები ხელს შეუწყობენ განისაზღვროს ყველაზე რთული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების ტაქტიკაც. ეს მონაცემები კი საშუალებას მისცემს რათა მართებული ორიენტაცია იქნას აღებული მტკიცებულების მოძიებაში. ურთიერთქმედების ძირითად ფორმას წარმოადგენს კერძოების ერთობლივი წამოყენება და გადაუდებელი საგამოძიებო მოქმედებების, ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა ერთობლივი დაგეგმვა. გამოძიების ძირითადი მიზანი მდგომარეობს, დანაშაულებრივი მოქმედებების, მეთოდების, ხერხების, ადგილისა და ჩადენის დროის დადგენაში, აგრეთვე მოწოდების არხების, ნარკოტიკების გასაღებისა და დანაშაულის ჩადენისათვის ხელისშემწყობი მიზეზებისა და პირობების გამორკვევასა და დადგენაში.

სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის საკითხის გადაწყვეტისას გამოძიებელი უნდა გაეცნოს ოპერატიულ მასალებს, უნდა შეადგინოს ოპერ-მუშაკთან ერთად საგამოძიებო მოქმედებათა და ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა გეგმა.

ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გამოვლენისას დისერტანტი მიუთითებს, რომ საჭიროა გამოძიებისა და მოკვლევის ორგანოების ურთიერთქმედების ფორმები და მიმართულებები განისაზღვროს კონკრეტული სისხლის სამართლის საქმის გარემოებებითა და იმ მასალების ხასიათით, რაც მისი აღძვრის საფუძველი გახდა. სამართალდამცავი ორგანოების ურთიერთქმედების

ოპტიმალურობა და შედეგიანობა უნდა განისაზღვროს ნარკობიზნესთან ბრძოლის სპეციალიზებული ქვედანაყოფების ან მუდმივმოქმედი საგამოძიებო-ოპერატიული ჯგუფის შექმნით

III პარაგრაფი – „სისხლის სამართლის საქმეთა გამოძიების პირველი საწყისი ეტაპი და საგამოძიებო მოქმედებები“ – გაანალიზებულია ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გამოძიების საწყის ეტაპზე ჩასატარებელი საგამოძიებო მოქმედებათა ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა ხასიათი და თანმიმდევრობა.

იურიდიულ ლიტერატურაში მრავლადაა მოცემული საგამოძიებო სიტუაციის განმარტებანი, დისერტანტი არ ეთანხმება იმ ავტორთა მოსაზრებას, რომლებიც აღნიშნავენ, რომ საგამოძიებო სიტუაციის ყველაზე მნიშვნელოვან თვისებას წარმოადგენს მისი „სტატიკურობა“ და რომ „საგამოძიებო სიტუაცია გამოძიების პროცესთან მიმართებაში ატარებს მეტწილად გარეშე ხასიათს“. დისერტანტს უფრო მართებულიად მიაჩნია იმ ავტორთა მოსაზრება, რომლებიც საგამოძიებო სიტუაციის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან მახასიათებლად ასახელებენ „დინამიურობას, მუდმივ განვითარებას, ერთი მდგომარეობიდან მეორეში გადასვლა, შიდა და გარე, ობიექტურ და სუბიექტურ ფაქტორებზე მუდმივ დამოკიდებულებას“.

განხილვის საგნად აღებულ საქმეთა მიმართებით, დიდი მნიშვნელობა აქვს მოქმედების ალგორითმის შემუშავებას, კონკრეტული საგამოძიებო სიტუაციიდან გამომდინარე. ალგორითმი ამალლებს სამართალდამცავი ორგანოების საქმიანობის ეფექტურობას, აქცევს მას პროგრამულ-მმართველობითი ხასიათის მქონედ და ქმნის მისი ავტომატიზაციის წინაპირობებს, რა თქმა უნდა, სადაც ეს შესაძლებელი და აუცილებელია.

დისერტანტი ნარკობიზნესთან დაკავშირებულ დანაშაულთა გამოძიების პირველსაწყისი ეტაპის თავისებურებებს შემდეგნაირად განსაზღვრავს:

1. ინფორმაციის უმნიშვნელოვანესი წყარო – ნარკოტიკების მომხმარებელი პირების არარსებობით;

2. დამნაშავეთა მოქმედებების: ნარკოტიკების მიღებისა და მათი გასაღების გზების ღრმად კონსპირაციულობა;

3. ნარკოტიკების დამამზადებელი ნედლეულის წყაროების ხელმისაწვდომობით და მრავალფეროვნებით;

4. ოპერატიული მონაცემების რეალიზაციის მომენტის, ადგილისა და ხერხის შერჩევის სირთულით;

5. მუშაობის, ნათლად გამოხატული ორგანიზებული და

რეგიონათაშორისო ხასიათის მქონე დანაშაულებრივი ჯაჭვის ყველა რგოლის გამოსავლენად წარმართვის ყველა აუცილებლობით.

ეს გარემოებები მნიშვნელოვნად ართულებენ გამოძიებას და განაპირობებენ პირველსაწყისი მოქმედებების მომზადებისა და ჩატარებისათვის ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა ფართო გამოყენებას. ოპერ-მუშაკთა დახმარებით, გამოძიებელი შემთხვევის ადგილზე შეისწავლის დანაშაულის ვითარებას, განსაზღვრავს მის ხასიათს და მისი ჩადენის გარემოებებს, იძლევა დავალებებს მოწმეთა, თვითმზილველთა დადგენის შესახებ; დანაშაულის კვალის (და სხვა ნოვუმტკიცებების) ამოღებისა და დამაგრების, დამნაშავის პიროვნების შესახებ, აწარმოებს მოწმეთა დაკითხვას. ოპერ-მუშაკები ვალდებული არიან, აღმოუჩინონ გამოძიებელს დახმარება დათვალიერების ჩატარებაში და მისი დავალებით შეასრულონ აუცილებელი ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებები „ცხელ კვალზე“ დამნაშავის აღმოჩენის, ძეხნის და დევნის მიზნით. გამოძიებლისა და ოპერ-მუშაკთა მიერ შემთხვევის ადგილას ვითარების გაანალიზების (ადგილის, ქუჩის, შენობის) უნარზე, რაც საშუალებას მისცემს მართებულად იქნეს შერჩეული ის ღონისძიებები, რომლებიც საუკეთესო შედეგებთან მიგვიყვანს დროის მოკლე ვადებში.

IV პარაგრაფი – „ტაქტიკური ოპერაციები, როგორც ნარკობიზნესის დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გამოძიების ფორმა“ – ეძღვნება ნარკოტიკებთან დაკავშირებული უკანონო ოპერაციების ჩადენის საგამოძიებო მოქმედებათა შესრულებას.

ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გამოვლენისას ტარდება „დამნაშავის დანაშაულზე წასწრებით დაკავების“ ოპერატიულ-ტაქტიკური ოპერაცია. ყველაზე ხშირად ოპერატიულ-ტაქტიკური ოპერაცია ტარდება, როგორც ერთიანი აქტი, განსაზღვრულ ადგილას, შეზღუდულ ვადებში. ოპერაციის ცალკეული ეტაპები კი ხორციელდება კონსპირაციის პირობებში. ზოგჯერ კი ექსტრემალურ პირობებში, რომლის გამოცაა, რომ მცირედი გადაცდომა გეგმიდან, როგორც წესი, იწვევს იმ დასახული მიზნის მიღწევის გართულებას, რომელიც დგას ოპერაციის მონაწილეთა წინაშე. დისერტანტი პარაგრაფში გვისახელებს აღნიშნული დანაშაულის ჩადენისას ტაქტიკური ოპერაციის ეტაპებს.

დისერტანტი საკმაოდ საფუძვლიანად აანალიზებს იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულ ავტორთა მოსაზრებებს. ავტორთა. ავტორთა ერთი ნაწილის აზრით ეჭვმიტანილის დაკავების საფუძველს

წარმოადგენს მხოლოდ მტკიცებულებები. ხოლო მეორე კი თვლიან, რომ დაკავება დაიშვება კანონით, ოპერატიულ-სამძებრი მონაცემების მიხედვით. დისერტანტი იზიარებს ბოლო თვალსაზრისის მქონე ავტორთა მოსაზრებებს და თვლის, რომ იგი უფრო შეესაბამება როგორც კანონს, ისე პრაქტიკის მოთხოვნებს, განსაკუთრებით ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულებებზე, რომელთა გამოვლენაც ხშირ შემთხვევებში ხდება სწორედ ოპერატიული მასალების საფუძველზე და მიუთითებს საქართველოს სისხლის სამართლის საფუძველზე და მიუთითებს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 142 მუხლის II ნაწილზე.

პარაფრაფის ბოლოს დისერტანტი გამოთქვამს თავის შეხედულებებს, რომ დამნაშავეთა დაკავება გულისხმობს ძალებისა და საშუალებების კომპლექსურ გამოყენებას, ოპერაციის ყველა მონაწილის ეფექტურ ურთიერთქმედებას მოცემული დანაშაულის გახსნისა და გამოძიებისას, რაც საბოლოო ჯამში ქნის არა მხოლოდ დაკავების, არამედ დამნაშავეთა მხილების შესაძლებლობასაც. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილი დანაშაულების გამოძიების ეფექტურობის ამაღლების მიზნით, მიზანშეწონილი ტაქტიკურ ოპერაციათა კომპლექსის განხორციელება – ვითარების დეტალური ანალიზის, დანაშაულისა და დამნაშავეს შესახებ არსებული მონაცემების გათვალისწინებით.

V პარაგრაფი – „ცალკეულ საგამოძიებო და სხვა მოქმედებათა წარმოების პრობლემები“ – ეძღვნება სამართალდამცავი ორგანოების მუშაკთა მიერ ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებებს ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გამოვლენისას.

პარაგრაფში განხილულ საკითხთან დაკავშირებით დისერტანტი გვიყალიბებს თავის შეხედულებებს და სახავეს შესაბამის ამოცანებს, რათა უფრო ეფექტურად და შედეგიანად წარიმართოს საგამოძიებო მოქმედებები.

სადისერტაციო ნაშრომის დასკვნა

ნარკობიზნესთან სამართალდამცავი ორგანოების ბრძოლისას გაწეული საქმიანობის შეფასებითა და ჩატარებული გამოკვლევის შედეგების შეჯამებით, ავტორი აყალიბებს შემდეგი სახის დასკვნებს:

1. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილი დანაშაულობანი ზასიათდებიან გარკვეული თავისებურებით. ეს თავისებურებები მდგომარეობენ

პირველ რიგში მოცემულ დანაშაულთა მაღალ ლატენტურობაში, ანგარებით და ორგანიზებულ საქმიანობაში, რომელსაც რეგიონათშორისი, ხოლო ზოგჯერ საერთაშორისო ხასიათიც გააჩნია, დანაშაულებრივი ხელყოფის საგნების სპეციფიკაში, დანაშაულის ჩადენის ხერხებში, დამნაშავე პიროვნების ტიპოლოგიურ თავისებურებებში, კრიმინალისტიკურ დახასიათების სხვა ერთმანეთთან ურთიერთდაკავშირებულ ელემენტებში.

2. ნარკობიზნესთან ბრძოლა, რომელიც საერთაშორისო პრობლემას წარმოადგენს, შეუძლებელია ინტერპოლის ფარგლებში რიგი საზღვარგარეთის სახელმწიფოს სამართალდამცავ ორგანოებთან, საერთაშორისო თანამშრომლობის ორგანიზაციის გარეშე.

3. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გახსნა და გამოძიება შეუძლებელია სამართალდამცავი ორგანოების (შინაგან საქმეთა ორგანოების, კონტრაზვერვის, პროკურატურის, საბაჟო და სასაზღვრო ორგანოების) კარგად ორგანიზებული და ეფექტური ურთიერთქმედების გარეშე. ურთიერთქმედება ხორციელდება პროცესუალური და ორგანიზაციულ ტაქტიკური ფორმების ფარგლებში, ხოლო ამა თუ იმ ფორმის არჩევა დამოკიდებულია ამ დანაშაულთა კრიმინალისტიკურ დახასიათებასა და იმ საგამოძიებო სიტუაციაზე, რომელიც წარმოიშვა სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის სტადიასა და გამოძიების დასაწყისში.

4. დანაშაულთა გამოვლენა ძირითადად ხდება ოპერატიულ-სამძებრო ინფორმაციის საფუძველზე; ამიტომაც მეტად მნიშვნელოვანია ოპერატიულ სამძებრო საქმიანობის ყველა სუბიექტის მჭიდრო თანამშრომლობა, საქართველოში განსაკუთრებული როლი ამ სფეროში განეკუთვნება საბაჟო ორგანოებს, რამდენადაც სწორედ საბაჟო ორგანოები ახორციელებენ ნარკოტიკების უკანონო შემოტანასთან ბრძოლას.

5. ნარკობიზნესის საქმეთა გამოძიებისას ოპერატიულ-სამძებრო და საგამოძიებო საქმიანობის ურთიერთთანამოქმედების ხელშეწყობის მიზნით, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ამ საქმიანობათა შერწყმისათვის ერთიანი საგამოძიებო ეროვნული ბიუროს შექმნა სამართალდამცავი ორგანოების სისტემაში, თუმცა ვფიქრობთ, რომ აღნიშნული საკითხი სერიოზულ მოფიქრებას საჭიროებს, განსაკუთრებით მოუკერძოებლობისა და საქმეზე სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღების თვალსაზრისით. არნიშნული კი დამოუკიდებელი სადისერტაციო გამოკვლევის ობიექტს წარმოადგენს.

6. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა გამოძიებისას

ყალიბდება ტიპური საგამოძიებო სიტუაციები: მარტივი და რთული. ეს უკანასკნელი შეიძლება იყოს პრობლემური, კონფლიქტური, კომპლექსური. თითოეული მათგანისათვის დამახასიათებელია სპეციფიკური ტაქტიკური ამოცანები, რიგი თავისებურებები საგამოძიებო ვერსიათა აგებისას, ოპტიმალური გადაწყვეტილებების მიღება საგამოძიებო მოქმედებათა წარმოებისას და ოპერატიული სამძებრო ღონისძიებათა განხორციელებისას.

7. გამოძიების საწყის ეტაპზე ცალკეულ საგამოძიებო მოქმედებათა წარმოებას გააჩნია თავისი სპეციფიკა, რაც განპირობებულია ჩამოსაყალიბებელი საგამოძიებო სიტუაციის თავისებურებებით, დამნაშავეს პიროვნებით, დანაშაულის ჩადენის ხერხებით.

8. ტაქტიკური ოპერაცია დანაშაულის გამოძიების ერთ-ერთი ყველაზე ოპტიმალური ფორმაა. მოცემულ საქმეებზე, მისი ჩატარების აუცილებლობა თანდათან იზრდება. გამოვყოფ ტაქტიკური ოპერაციის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებულ სახეს – „ექვმიტანილის დანაშაულზე წასწრებით დაკავებას“.

9. ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა ხელისშემწყობი მიზეზებისა და პირობების გამოსავლენი ღონისძიებები, შეიძლება დაიყოს: ორგანიზაციულ-მმართველობითი, სამედიცინო, აღმზრდელობითი, სამართლებრივ და ტექნიკურ ღონისძიებებად. სამართალდამცავი ორგანოების ამოცანაა: აღმზრდელობითი და იძულებითი ღონისძიებების დაბალანსებული გამოყენება საქართველოში ნარკოტიკებზე კონტროლის სახელმწიფო პოლიტიკის შესაბამისად.

10. ნარკობიზნესთან ბრძოლაში შინაგან საქმეთა ორგანოების სხვადასხვა სამსახურების ძალისხმევით, ურთიერთქმედების სრულყოფის მიზნით საჭიროა შეიქმნას სპეციალიზირებული ქვედანაყოფები, რომელთა შემადგენლობაშიც (გარდა სისხლის სამართლის სამძებროს და ეკონომიკურ დანაშაულთან ბრძოლის ოპერატიული მუშაკებისა) სასურველია მონაწილეობდნენ გამოძიებლები, ექსპერტ-კრიმინალისტები, ინსექტორ-კინოლოგები. მოცემული სპეციალური ქვედანაყოფების თანამშრომლებისათვის შემუშავებული უნდა იქნას მათი ურთიერთქმედების, შესახებ ინსტრუქცია.

საჭიროა მოქმედ სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში შეტანილი იქნას ცვლილებები და დამატებები, აგრეთვე განხორციელდეს ნარკობიზნესთან ბრძოლაში საერთაშორისო თანამშრომლობის შესაბამისი საკანონმდებლო უზრუნველყოფა.

ავტორის მიერ გამოქვეყნებული სამეცნიერო ნაშრომები

1. ნარკომანია – ეროვნული უბედურების წყარო (ჟურნალი „სამართალი“, 1999(1) .№1)
2. ნარკობიზნესის ცნებისა და სტრუქტურის შესახებ (ჟურნალი „სამართალი“ 2000 (1) .№6-7)
3. ნარკობიზნესის გავრცელების სოციალურ-კრიმინოლოგიური ასპექტები (ჟურნალი „სამართალი“, 2001 (1) .№5;)

**ТБИЛИССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ.
ИВ. ДЖАВАХИШВИЛИ**

На правах рукописи

Ломсадзе Инга Георгиевна

**ПРОБЛЕМЫ РАСКРЫТИЯ И
РАССЛЕДОВАНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ,
СОВЕРШЕННЫХ В СФЕРЕ НАРКОБИЗНЕСА
(НАРКОТИЧЕСКИХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ)**

Специальность: 12.00.03 – Уголовное право; криминология;
уголовно-процессуальное право;
криминалистика.

АВТОРЕФЕРАТ

**диссертации на соискание учёной степени кандидата
юридических наук**

**Тбилиси
2001**

ДИССЕРТАЦИЯ ВЫПОЛНЕНА НА КАФЕДРЕ УГОЛОВНО-
ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ПРАВА И КРИМИНАЛИСТИКИ
ТБИЛИССКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. ИВ. ДЖАВАХИШВИЛИ

Научные руководители – **Резо Чогошвили**, доктор юридических наук, профессор

– **Ирина Акубардия**, кандидат юридических наук, доцент

Официальные оппоненты – **Гурам Начкебия**, доктор юридических наук, профессор

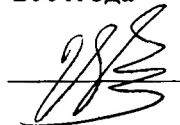
– **Михаил Мамниашвили**, кандидат юридических наук

Защита диссертации состоится
“ 17 ” XI ” 2001 года, в “ 12 ”⁰⁰ часов, на заседании диссертационного Совета У 12.00. №1 в Тбилисском государственном Университете им. Ив. Джавхишвили по адресу: 380028, г.Тбилиси, пр. И.Чавчавадзе №1

С диссертацией можно ознакомиться в библиотеке Тбилисского государственного Университета им. Ив. Джавахишвили, по адресу: г. Тбилиси, Университетская ул. №2.

Автореферат разослан “ 16 ” X ” 2001 года

Учёный секретарь диссертационного Совета,
доктор юридических наук Цацанашвили М.Г.

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ТРУДА

Актуальность исследуемой темы. Наркомания очень актуальная, болезненная и довольно сложно одолеваемая проблема современности. Именно этим обусловлено то, что Организация Объединенных Наций с целью активизации борьбы против незаконного производства и распространения наркотических средств и психотропных веществ в 1990 году приняла политическую декларацию, согласно которой 90-ые годы XX века были объявлены десятилетием борьбы с наркоманией. И это ясно, учитывая то, что, к примеру, Афганистан производит 75 % опиума. Правительство страны не только не запрещает маковые плантации, но в прошлом году участки земли, на котором выращивали опиум, увеличился на 40% (по данным международного контрольного союза наркомании ООН). В стране только в 1999 году произвели 4600 тонн опиума, из которого можно получить 460 тонн героина. Сложная ситуация в Афганистане обостряет положение не только в Азии и Европе, но и во многих других странах мира.

Особая роль в сфере борьбы против наркомании возложена на общество. Поэтому в инструкциях ООН всегда подчёркивается, что только с помощью объединения государства и общества можно достичь положительных результатов.

На фоне связанных с наркоманией преступных действий особо страшен наркобизнес. Как показывает анализ отечественной практики, на изменение характеристики преступлений, совершённых в сфере наркотизма, серьёзное влияние оказывают как отрицательные (криминализация), так и положительные (глобализация) тенденции современности. Обоснованно можно утверждать, что в сфере наркотизма ещё быстрее, чем в других криминальных направлениях, формируются преступные группы, которые определяются как организованные формирования наркобизнеса.

Развитие наркобизнеса особенно широких масштабов достигло в начале XX века. Особенно следует выделить США и западную Европу. Рост наркобизнеса принимает глобальные масштабы, быстро распространяется в государствах постсоветского пространства, особенно в России и странах Средней Азии.

В нашей стране параллельно с резким ростом преступности растёт и число преступлений, совершенных в сфере наркотиков. Рост злоупотребления наркотиками создаёт серьёзную проблему стране и требует проведения единой государственной политики в этой сфере. Грузия не только не представляет исключения, но даже

является своим географическим расположением местом активной деятельности наркомафии, так как часть дорог незаконного перевоза наркотических средств проходит именно через Грузию. Незаконный оборот наркотиков в Грузии за последнее время достиг невиданных масштабов, что, можно сказать, поставило страну перед угрозой национальной катастрофы. За последние 10 лет в связи с наркотиками возбуждено более 7000 уголовных дел, а число судимых достигло 8500. Особенно тревожит распространение наркомании среди подростков и молодёжи. Две трети наркотических средств употребляют лица в возрасте от 16-ти до 30-ти лет. Если учесть и то, что эта статистика даже примерно не отражает реальной картины, легко представить перед какой катастрофой мы стоим. Несмотря на то, что мы не являемся производителями наркотиков и в Грузию сегодня большая часть наркотиков ввозится из-за её пределов, географическое расположение страны, незащищённость пограничной полосы, слабое функционирование таможенного контроля, эмиграция большей части населения создаёт Грузии опасность стать транзитной страной наркотиков. Должны отметить и то, что в Грузии имеет столетнюю историю такая преступность наркотической сферы, как наркобизнес. Начальным этапом борьбы против него называют конец 60-ых и начало 70-ых годов.

Формирования наркобизнеса в совершенстве имеют все те признаки, которые характерны для организованной групповой преступности: стабильная корыстная деятельность, имеющая межрегиональный, а иногда и международный характер; дифференцированная, организованно-управляемая структура разделением функций, глубокая конспирация, собственная разведка и контрразведка, внешняя, среди них коррумпированная система союзов, стремление расширить своё влияние с целью монопольного распространения наркотиков.

Для того чтобы борьба против незаконного оборота наркотиков, распространения наркомании, наркотических и психотропных веществ была соответственно организована, она должна под собой иметь твёрдую правовую, финансовую и материальную базу. В этом направлении должен быть учтён накопленный в мире опыт, международная практика, достижения современной науки, нужна активная поддержка всего населения Грузии, в политике государства, соответственно, должно быть согласовано воспитание и принуждение, лечение и наказание. Борьба против наркобизнеса, незаконного оборота наркотиков в нашей стране должна рассматриваться как неотделимая часть внутренней и внешней политики.

Поэтому параллельно общей задачи совершенствования форм и методов работы правоохранительных органов, необходимо значительно улучшить их работу в борьбе против незаконных операций с наркотиками. Актуальность проблемы незаконного оборота и употребления наркотиков, как и социальная опасность этого явления сегодня очевидна. Именно этим обусловлена актуальность избранной нами диссертационной темы.

Задачи и цель исследования. Содержание новой современной криминалистической характеристики преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса ещё более сложное. Наркотизм с его такими проявлениями, как наркомания и наркобизнес в последний период стал социальным бедствием глобального масштаба. Серьёзно препятствовать его развитию трудно в пределах отдельно взятой страны, как бы она не была богата, так как эта борьба требует огромных материальных затрат и организованной обеспеченности в течении длительного периода. Борьба против наркомании и наркобизнеса требует систематического и комплексного к ним подхода, который должен быть обоснован на утончённом законодательстве и высоком профессионализме правоохранительных органов, конечно же параллельно с другими обязательными мерами социального характера и в соответствии с ними. В незаконном обороте всё чаще встречаются опасные своими исходами виды синтетических наркотиков, которые изготовлены современными технологиями специалистами-химиками в скрытых лабораториях. Активизирован их нелегальный ввоз в Грузию из-за рубежа, на территории страны проложены контрабандные маршруты транзита наркотиков. Закавказский транзит серьёзно тревожит и зарубежные правоохранительные органы. Иностранцы дельцы наркобизнеса связываются с нашим преступным миром, что может вызвать слияние международного наркобизнеса и внутреннего “чёрного рынка”. То же самое можно сказать о наркотиках, получаемых естественным путём.

В странах постсоветского пространства процветает “отмывание” иностранных наркодолларов в совместных предприятиях путём инвестирования. Так, например, председатель комитета итальянского парламента борьбы с мафией Лучьяно Воланте в своём заявлении отметил, что преступные операции сейчас уже исходят из России и других республик бывшего Советского Союза. Преступные операции связаны в основном с торговлей наркотиками и “отмыванием грязных денег”. Постсоветское пространство, к которому принадлежит и Грузия, стало стратегическим центром

организованной преступности. Вне подозрения, что на территории тех республик, которые составляли Советский Союз, за последнее время возникло и развивается самое сильное и опасное видоизменение, которое, аналогично заграничному, криминальному направлению, можно обоснованно рассматривать как наркобизнес.

Наркобизнес является серьёзным криминогенным фактором, который способствует обострению оперативного положения в стране. Правоохранительные органы не смогли перестроить свои специфические возможности для выявления и предания суду организаторов этой опасной сферы преступной деятельности. Очевидна недостаточная организованность работы правоохранительных органов с преступными структурами в части преодоления сопротивления предварительному следствию. Такое состояние, по нашему мнению, объясняется тем, что криминалистической, оперативно-следственной деятельности в теории уголовного дела в сфере наркобизнеса недостаточное внимание уделяют научной разработке эффективных рекомендаций по вопросам выявления и раскрытия организационной преступности (которым свойственна определённая специфика). Именно этим определяется цель диссертационного труда, которая состоит в разработке тех методических рекомендаций, которые направлены на повышение эффективности расследования и раскрытия преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса. По нашим теоретическим заключениям в борьбе с наркобизнесом надо внедрить в практику органов системы МВД Грузии, органов расследования и предварительного следствия предложенные нами рекомендации.

Для достижения указанной цели в диссертационном труде намечены следующие задачи:

1. Формулировка понятия наркобизнеса и анализ его структуры;
2. Исследование понятия и структуры, общетеоретических аспектов криминалистической характеристики;
3. По итогам вышеуказанных задач дать криминалистическую характеристику наркобизнеса;
4. Характеристика соответствующих форм работы правоохранительных органов при раскрытии и расследовании преступлений в сфере наркобизнеса.
5. Анализ методических способов выявления преступности на стадии возбуждения уголовного дела;
6. Анализ первоначального этапа расследования уголовных дел;

7. Определение особенностей производства отдельных следственных действий,

8. Исследование следственной формы тактических операций в сфере наркобизнеса,

9. Разработка общих вопросов, основных причин, условий возникновения и распространения наркобизнеса.

Предмет и объект исследования. Объектом диссертационного исследования являются проблемы процессуальной деятельности органов МВД, их соответствие, а также связанная с этим видом преступления преступная деятельность закономерности, которые выявляются при совершении указанного вида преступления при подготовке преступления, при совершении, покрытии, вовлечение в преступные действия психологически неуравновешенных граждан. Объектом исследования являются также те тактические и методические способы, которые способствуют раскрытию и расследованию указанных видов преступлений.

Методологические основы и информационная база исследования. Методологической базой исследования является диалектический метод понятия общественных и государственно-правовых явлений. Сложность объекта исследования обусловил использование исторического, сравнительно-правового, формально-методического, конкретно-социологического, системно-структурного, медико-биологического, статистического методов, которые дали возможность получить разные научные информации по всем вопросам квалификационной темы.

Информационной базой диссертации является юридическая и специальная литература, информационные бюллетени, посвящённые наркобизнесу, нормативный материал и учебно-научная литература.

Труды, посвящённые совершенствованию следственной методики, проблемам отдельных групп преступлений: А.П. Палиашвили; Р. Чогошвили; Ш. Папиашвили; Р.С. Белкина; А.Н. Васильева; И.А. Фозгрин; В.К. Гавло; И.Ф. Герасимова; А.В. Юлова; Л.Л. Коневского; В.П. Лаврова; И.П. Лузгина; Н.А. Селиванова; Н.И. Хлюкина; В.И. Шиканова; Н.П. Яблокова.

Вопросы борьбы с наркоманией отчётливо освещены в трудах А.А. Габиди, Д. Джанашия, А.Г. Луксиненко, Л.П. Николаевой и других, которые, с практической точки зрения, содержат значительные рекомендации о раскрытии и расследовании данных преступлений, при расследовании организованных преступлений. Не смотря на это, нужно отметить, что в борьбе с наркобизнесом не

теряет актуальность сложный вопрос о научной разработке, с учётом многолетнего опыта в сфере наркобизнеса, что ещё раз подчёркивает актуальность диссертационного исследования.

Новизна диссертационного труда. Новшество научного труда состоит в исследовании всех тех более или менее проблемных вопросов квалификационной темы, которые недостаточно изучены в пределах уголовно-процессуального права Грузии. Об этом же говорит представленное автором предложения, конкретные рекомендации и общие заключения с целью обеспечения эффективной работы правоохранительных органов при расследовании и раскрытии преступлений, совершённых в сфере наркобизнеса (наркотических преступлений), которые разбросаны в основной части диссертационной работы, и пунктами сформулированы в заключительной части:

1. В соответствии с практикой, отрицательными тенденциями современности налицо серьёзное изменение криминалистической характеристики, связанных с наркобизнесом преступлений, что делает необходимым усовершенствовать методику расследования и раскрытия преступлений, совершённых в сфере наркобизнеса.

2. Наркобизнес - это связанный с наркотиками комплекс преступлений, в который объединены уголовно-правовой и экономический истоки преступной деятельности. Наркобизнес определяемы как организованно-преступную деятельность международного масштаба, широко развитый и строго конспирированный вид, который направлен с незаконным приобретением, изготовлением, расхищением, распространением наркотических средств и который подразумевает систематическое получение больших доходов (в уголовном кодексе Грузии – наркотическое преступление без двух пунктов статьи). В сфере наркобизнеса совершение преступлений происходит разными способами, каждый из которых по-своему создаёт состав наказуемого уголовного дела.

3. С целью расширения эффективной и результативной борьбы правоохранительных органов с преступностью в сфере наркобизнеса должна быть создана единая централизованная коллекция разных типов наркотических средств (в масштабах стран содружества и Интерпола). Коллекционным образом должны быть указаны регионы их выращивания, что безусловно повысит эффективность действий направленных на перекрытие привозных каналов и дорог в незаконном обороте наркотиков.

4. Причинами преступлений, совершённых в сфере наркобизнеса являются:

- Доступ к большому количеству природного наркосырья.
- Существование в стране потребителей наркотических средств.
- Сопротивление и негативное влияние со стороны наркоманов и распространителей наркотиков.

- Совместное размещение в колониях наркоманов и осужденных за разные преступления, что вызывает распространение наркотизма, так как последние находятся под влиянием наркоманов.

- Специфическими условиями преступлений, совершённых в сфере наркобизнеса являются обстоятельства, которые связаны с изготовлением, хранением, переработкой и распространением наркотических средств, в работе предприятий, организаций и учреждений с недостатками организационного и технического характера.

- Обстоятельства, связанные с незаконным производством наркотических средств; другие обстоятельства, способствующие операциям, связанным с незаконным производством наркотических средств.

5. С учетом зарубежной практики борьбы с наркотизмом необходимо создание специальных реабилитационных центров в крупных городах Грузии (Тбилиси, Кутаиси, Батуми). Необходимо активизировать формирование наркологических и лечебных кабинетов во всех регионах; проводить профилактические комплексные меры.

6. В системе специальных мер борьбы с наркобизнесом значительное место занимают правовые меры, т.е. совершенствование правового и уголовно-процессуального законодательства. Среди них к основным относятся:

- Разработка законов о легальном обороте наркотиков.
- Принятие правовых норм, которыми устанавливается ответственность за все преступные действия, в том числе за преступления, связанные с “отмыванием” денег с помощью банковских структур.
- Закрепление в законодательстве таких понятий, как “организованная преступность”, “наркобизнес”, “наркомафия”, которые не нашли отражения в уголовном кодексе Грузии.
- Правовая защита участников уголовного процесса (свидетелей, пострадавших и их родственников).
- Изменение правил опознания подозреваемых в незаконных операциях с наркотиками в законодательном порядке.
- Усиление уголовной ответственности только лишь за принадлежность к преступной группе, несмотря на форму участия в действии группы, вместе с тем определение тех обстоятельств, которые облегчают наказание за активное взаимодействие в выявлении организаторов наркобизнеса, вплоть до освобождения от уголовной

ответственности

- Укрепление международного законодательного сотрудничества при проведении единых мер контроля над передвижением наркотиков.

Думаем, рекомендованные нами предложения (см. стр. 72-73 дисс. труда) сделают более ясным для правоохранительных органов высокую опасность совершения противозаконных действий.

7. Совершенствование сложных процессов раскрытия и расследования совершенных в сфере наркобизнеса преступлений нельзя представить без глубокого знания теоретических основ взаимодействия правоохранительных органов, а первым долгом следователей и оперативных работников. Там, где хорошо поставлено это взаимодействие, сотрудники правоохранительных органов всегда помогают друг другу, объединённо используют свои возможности и достигают положительных результатов. Считаем, что:

А) В расследовании дел наркобизнеса, которому свойственен ряд особенностей, самым трудным является выявление самого преступления и выявление обстоятельств его совершения. Исключение составляет кража (разбой, грабёж) наркотиков, где особую трудность составляет установление лица, совершившего преступление.

Б) На основе оперативных материалов решение о возбуждении дела целесообразно чтобы принял следователь, который заранее должен ознакомиться с оперативно-следственным материалом.

В) Следователь обязан по этим материалам дать соответствующие указания следственным органам.

Г) Уголовные дела, возбужденные по оперативным данным требуют тесного взаимодействия следователей и оперативных работников, что строится на основе совместного планирования единого анализа оперативно-следственных мер и действий.

Д) Формы и направления взаимодействия следственных органов и органов дознания определяются обстоятельствами конкретного уголовного дела и характером улик, послуживших для его возбуждения.

Е) Эффективность взаимодействия правоохранительных органов определяется созданием специализированных подразделений, или действующих оперативно-следственных групп.

8. С целью повышения эффективности раскрытия преступлений в сфере наркобизнеса считаем целесообразным:

- Для удачного поиска наркотиков (особенно в тайниках, находящихся в открытой местности) желательно использовать специально дрессированных гончих собак, а также технические устройства и

устройства для экспресс-анализа наркотиков

- При обыске должны быть соблюдены тактические методы их проведения и строго соблюдены правила безопасности, так как не исключено, что в противном случае возможны нежелательные последствия. До повторного обыска с целью проверки данных о местонахождении наркотиков следует допросить участников предыдущего обыска, составить схемы тех зданий, в которых был проведён обыск, и путём проверки определить пропущенные места.

- Целесообразно проверку провести до допроса подозреваемого, обязательно получение медицинской справки о его состоянии, что даст возможность оценить предложенные им данные, так как преступники иногда изменяют, а иногда и вовсе отрицают свои показания, ссылаясь на то, что при допросе находились в состоянии наркотического опьянения.

- Совершенство и развитие систем учёта совершённых в сфере наркобизнеса преступлений на современном этапе является одним из резервов для повышения эффективности раскрытия преступлений.

- Для выявления и искоренения причин и условий, способствующих распространению данного преступления целесообразно использовать разработанный Р.О. Авакяном метод информационно-логического моделирования процесса правонарушения по линии наркобизнеса с использованием ЭВМ. Данная методика даёт возможность на одном информационном поле решить не только справочные задачи, но и определить предполагаемые направления профилактических работ, следственных действий и оперативно-следственных мер. Методика апробирована на примере исследования наркобизнеса в Москве и Ереване.

- Обеспечить возможность создания автоматизированного банка данных (не только краёв или районов, но и всей страны), что даёт возможность, используя ЭВМ, быстро отыскать нужную работникам органов информацию и дать рекомендации по выявлению и расследованию взятого нами на исследование преступления.

Теоретическое и практическое значение результатов исследования. Теоретическое и практическое значение диссертационного труда состоит в том, что представленные нами на защиту положения расширяют и совершенствуют решения сложных параметров расследования и раскрытия преступлений, совершённых в сфере наркобизнеса. Авторские заключения непосредственно связаны с реально существующим положением в Грузии и других странах бывшего СССР, со сложными и противоречивыми процессами,

подтверждением которых является данный труд. Представленные в приложении диссертационного труда статистические данные могут быть использованы для обоснования практических методов борьбы с наркобизнесом, а также для совершенствования законодательства материальных и процессуальных действий в этой сфере.

Результаты исследования и материалы диссертации можно использовать в пределах учебной дисциплины уголовного процесса, в учебном процессе при освоении соответствующего программного материала можно ввести спецкурс для заинтересованных уголовным правом и процессом студентов.

Апробация результатов исследования. Диссертационный труд апробирован на заседании кафедры процесса уголовного права и криминалистики ТГУ (протокол №23, 18 мая, 2001г.). Его основные результаты, предложения и практические рекомендации опубликованы в журнале “Самартали”: “Наркомания – источник национального несчастья” (Тб., 1999, (1) №1); “О понятии и структуре наркобизнеса”, (журнал “Самартали”, Тб., 2000г, (1) №№ 6-7); “Социально – криминальные аспекты распространения наркобизнеса”, (журнал “Самартали”, Тб., 2001г, (1) № 5)

Структура и объём труда. Структура труда определена основными причинами и задачами исследования и состоит из: введения, двух глав, восьми параграфов и заключения. Объём диссертационного труда 150 листов, набранных на компьютере, к которому прилагается список использованной литературы на 12-ти листах, карты, статистические данные.

Содержание труда. В введении обоснована актуальность квалификационной темы, определены цели и задачи, предмет и объект исследования, характеризованы методические основы исследований и степень теоретической разработки исследуемого объекта. Показано научное новшество труда и сформулированы основные результаты исследований, их теоретическая и практическая ценность.

I глава - “Наркобизнес (наркотическое преступление), как разновидность организованной преступности” - посвящается понятию и структуре криминалистической характеристики наркобизнеса. В этой же главе сформулированы основные причины и условия, способствующие распространению наркобизнеса и меры их устранения (социально-криминологический аспект). Наркобизнес определяем как связанное с наркотиками деяние корыстного характера – ставит целью экономическую прибыль и, конечно, наркобизнес – наркодеятельность – связанное с наркотиками противоправное

деяние – является наркотическим преступлением. За последнее десятилетие организованная преступность получила такие широкие масштабы, что ареал её действия уже давно не вмещается в пределах отдельных стран. Крупные криминальные организации устанавливают международные связи, от чего их деятельность и исходы этой деятельности приобрели транснациональный характер и статус глобальной проблемы.

Наркобизнес, как самая опасная форма организованной преступности, не чужд и сегодняшней Грузии – учитывая её географическое расположение, степень преступности в борьбе с этим тяжёлым социальным явлением. С 1993 года в Грузии отмечается тенденция формирования внутреннего рынка, незаконного выращивания растений, содержащих наркотические вещества. Особое внимание уделяется тому факту, что на всей территории Грузии есть благоприятные условия для культивирования этих растений, в связи с чем значительно расширяется географический ареал незаконных посевов и дикорастущих растений, содержащих наркотические вещества. Грузия не является производителем наркотических средств, психотропных или химических веществ, но геополитическое расположение, приход в действие “Шелкового пути” значительный рост товарооборота и вытекающие из него социально-политические исходы крайне обостряют проблему расширения незаконного оборота наркотиков. Имея удобное географическое расположение, длинные незащищённые границы с новыми независимыми государствами, Грузия представляет собой не только рынок сбыта наркотиков, которые производятся в странах содружества и дальнего зарубежья, но и перекрёсток транзитных дорог наркотиков. Анализ практики органов внутренних дел даёт возможность утверждать, что в сфере наркобизнеса возникают и стабильно функционируют самые крупные структуры организованной преступности, совершающие уголовные и экономические преступления.

На сегодняшний день для уголовного преступления в сфере наркобизнеса характерны следующие, опасные для общества самые типичные действия:

1. Незаконное изготовление, приобретение, хранение, перевоз и распространение наркотиков растительного происхождения и видов синтетических наркотиков.
2. Посев запрещённых культур для последующей обработки.
3. Кража наркотических средств, в том числе лекарственных препаратов.
4. Организация притонов (специальных мест) для употребления

и хранения наркотиков.

5. Подделка, изготовление и сбыт медицинских рецептов для приобретения наркотиков.

В сфере экономических преступлений наркобизнесу свойственны действия следующих видов:

1. Расхищение наркотических средств из медицинских, лечебно-профилактических, аптечных учреждений, химических и фармакологических производств, баз и складов путём злоупотребления служебным положением.

2. Создание скрытых, примитивных частных лабораторий для изготовления синтетических наркотиков.

3. “Отмывание” денежных средств, полученных преступным путём и их вложение в легальный бизнес.

В криминалистической характеристике наркобизнеса главное место занимают способы совершения и сокрытия преступлений. Факт преступления считается недостаточно выясненным, если не установлен способ его совершения. В способе совершения преступления дана криминалистическая информация широкого объёма, которая даёт возможность быстро разобраться в случившемся, в том круге лиц, в котором следует искать преступника, наметить оптимальные пути для раскрытия дела. Поэтому, одним из принципов методики следствия считается требование – при расследовании идти “от способа совершения преступления к методике его раскрытия”.

Заграничный опыт борьбы с наркобизнесом свидетельствует, что в ближайшем будущем проблема производства в скрытых лабораториях синтетических наркотиков предстанет не меньшей серьёзностью и остротой, чем проблема незаконного производства растительных наркотиков.

Сегодня в странах бывшего СССР встречается большое количество синтетических наркотиков, к которым добавляются психотропные вещества, хотя их количество при незаконном хранении, распространении, а особенно при изготовлении, как правило, скромное. Это объясняется или большим наркотическим эффектом, или же простой методикой их синтеза, доступностью основных химических веществ и использованного в работе над ними оборудования, объёмом прибыли, полученной после продажи наркотиков. Обязательно, чтобы и следователь, и оперативный работник знали признаки синтетических наркотиков, так как это способствует выявлению преступлений данной категории и квалифицированному следствию. Знание самых распространённых признаков

наркотиков, безусловно, поможет работникам правоохранительных органов в их практической работе с точки зрения выявления и классификации преступлений в сфере наркобизнеса. Нужно отметить, что половина сотрудников правоохранительных органов не знает, какие признаки характерны для наркотиков. При расследовании уголовных дел следователи и оперативники пользуются знанием внешнего вида тех наркотиков, которые обнаруживают при задержании, обыске, а также выявлении признаков применения лицами наркотиков. При определении предполагаемых наркоманов, во время подготовки к допросу таких лиц, нужно подобрать тактику допроса и решить вопрос о необходимости проведения судебно-наркологической экспертизы. Поэтому созрела необходимость реализации той идеи, которая состоит в создании централизованной коллекции разных типов наркотических средств (в пределах стран содружества и Интерпола). К коллекционным образцам должны быть приложены списки регионов их выращивания, что, безусловно, повысит эффективность действий, направленных на перекрытие путей и каналов проникновения наркотиков в незаконный оборот. С этой точки зрения примечательны карты маршрутов распространения наркотиков сделанные Д. Джанашия. Именно такого вида карты нужно составлять специалистам о синтетических наркотических средствах на основе практических материалов.

Правоохранительные органы обязаны в процессе расследования выявить причины и условия, способствующие совершению преступления, принять меры для их устранения в будущем. Зарубежный опыт показывает, что в настоящее время эффективнее всего создание специального реабилитационного центра, где работали бы психологи, социологи, педагоги. В нашей стране нужно активизировать создание наркологических кабинетов и лечебниц для добровольного лечения от наркомании, активного использования медицинских мер, обязательна модернизация медицинских учреждений и улучшение материально-технического и кадрового обеспечения.

Для того, чтобы определить перспективы борьбы с преступлениями, следует досконально изучить их уровень, динамику, структуру, личность преступника, проанализировать способы совершения преступления. В виду высокой латентности данных преступлений особенно тщательно должны быть изучены уголовные дела, дела оперативного учёта и полученная оперативная информация, что даст возможность проанализировать самые характерные для этого региона источники приобретения наркотиков, пути их ввоза и распространения, определить места сбора наркоманов, смену цен

на “чёрном рынке” наркотиков и т.д. Борьба с наркоманией и наркобизнесом требует систематического и комплексного подхода, который должен основываться на утончённом законодательстве и высоком профессионализме правоохранительных органов, конечно же параллельно с различными обязательными мерами социального характера, в соответствии с ними.

В I параграфе – “Понятие и структура наркобизнеса” проанализированы понятие и характерные признаки наркобизнеса. Борьба с наркоманией в первую очередь подразумевает борьбу с наркобизнесом, т.е. с незаконными операциями, связанными с наркотиками. Наркобизнес определяем, как связанное с наркотиками деяние корыстного характера, ставящее целью получение экономической прибыли. Наркобизнес является противоправным деянием, связанным с наркотиками и считается наркотическим преступлением. Именно так учитывается в нашем кодексе (статья 33). Думаем, данный в кодексе термин “наркотическое преступление” – имеет более широкое понятие, он включает и 273 статью (незаконное производство, приобретение и т.д. малого количества наркотических средств для личного употребления). Это не наркобизнес - не видна экономическая корысть в составе преступления, но является наркотическим преступлением. Наркомания и наркобизнес представляют собой тесно взаимосвязанные, но неадекватные категории. Наиболее значительной особенностью преступлений в сфере наркобизнеса является не только совершение отдельных изолированных друг от друга опасных для общества эпизодов, а неоднократное длительное осуществление преступных действий. Указанная деятельность осуществляется не случайными лицами, а преступниками – профессионалами, и именно эта деятельность является их профессией, даёт в основном средства существования, является основой обогащения. А это обуславливает разновидность форм и видов преступлений. Второй, не менее значительный признак наркобизнеса заключается в том, что преступная деятельность содержит целую цепь преступных действий: изготовление наркотических средств, приобретение, хранение, хищение, перевоз, распространение и, даже, владение притонами. Поэтому наркобизнес представляет собой систему крепко связанных между собой и вместе с тем самостоятельных, цельных и завершённых преступных действий. Главная особенность наркобизнеса состоит в том, что действия преступников в 100% случаев направлены на расширение сферы своей незаконной деятельности (будет это приобретение наркотиков, или их изготовление и распространение). Третий

признак, который имеет большое значение – это высокий уровень организованности криминалистических форм, что подчёркивает его повышенную общественную опасность, скрытность и сложность. Следующим (четвёртым), признаком наркобизнеса является то, что взятая нами для рассмотрения преступная организация действует в разных регионах и государствах, не знает границ, и всё больше приобретает транснациональный характер.

По мнению диссертанта, наркобизнес должен определяться, как широко разветвлённый и строго конспирированный вид организованной преступной деятельности международного масштаба, который направлен на приобретение, изготовление, хищение, сбыт наркотических средств систематического присвоения высокой прибыли.

Во II параграфе рассмотрены “Понятие, структура криминалистической характеристики и обще криминалистическая характеристика наркобизнеса”. По сей день среди учёных криминалистическая характеристика объясняется путём перечисления её элементов. Именно по этому, по мнению диссертанта, правы те авторы, которые о сущности криминалистической характеристики пишут, как об основе её определения. По её мнению под криминалистической характеристикой подразумевается совокупность обобщённых данных следственной и судебной практики, которая характеризует имеющее с криминалистической точки зрения значение признаки конкретного вида преступления. Под криминалистически значимыми признаками вида преступления подразумевается система элементов, которая отличается от других похожих категорий (например, от уголовного, криминального). Для того, чтобы при расследовании преступлений происходило эффективное использование криминалистической характеристики, она должна быть реальной, совершенной и современной.

В параграфе значительное место уделено основным элементам криминалистической характеристики преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса. Эти элементы:

1. Способы совершения и сокрытия преступления.
2. Типологические признаки субъекта преступления.
3. Сведения о групповом характере преступления и организационно-преступной деятельности.
4. Механизм слеодообразования и сведения о реальных исходах преступления.
5. Обстоятельства совершения преступления и характер информации о преступлении.

6. Предметы преступного посягательства

У диссертанта сформулированы элементы незаконного изготовления, хранения и сбыта синтетических наркотиков. По мнению диссертанта при расследовании происходит недостаточное выявление и перекрытие источников получения наркотиков, то же самое можно сказать о способах и каналах их транспортировки, не происходит выявления всех звеньев преступной цепи. В последствии, борьба с наркобизнесом в основном направлена против тех лиц, которые хранят и употребляют наркотики, а крупные дельцы наркобизнеса остаются ненаказанными. Это подтверждают статистические данные МВД Грузии 90-х годов о расследовании совершенных в сфере наркомании преступных действий.

Сейчас на территории Грузии действует более 100 преступных формирований различных видов. Половина из них межрегионального характера. Отдельные группировки имеют связи за рубежом. Наркотики растительного происхождения составляют 80% нелегального оборота. Особую остроту эта проблема принимает в крупных городах и промышленных центрах.

В СНГ в нелегальном обороте появились синтетические наркотики (эфедрин, перкитин, феномин, фенадон, метадон, фенциклицин и др.), которые получают в подпольных лабораториях и в кустарных условиях. Основой их синтеза, как правило, являются лечебные средства и специфические химические вещества, которые используются во многих отраслях производства, в сельском хозяйстве и в быту.

В конце параграфа диссертант рассматривает признаки синтетических наркотических средств, которые более часто выявляются при незаконном изготовлении, хранении и распространении.

III параграф - “Основные причины и условия способствующие распространению наркобизнеса и меры их предотвращения (социально-криминологический аспект)” – посвящается причинам и условиям, способствующим совершению указанного преступления и мерам их дальнейшего устранения.

Диссертант меры по искоренению причин и условий по целям их использования, содержанию и направлению делит на: организационно-управленческие, медицинские, воспитательные, правовые и технические, которым, отдельно, характерна определенная специфика, и намечает меры следующего характера:

- Необходима разработка комплексной государственной программы контроля над наркотиками, что должно повлиять на “черный рынок” наркобизнеса и в ближайшей перспективе основной целью

иметь устранение роста незаконного оборота наркотиков, а в дальнейшей перспективе - его сокращение. Ее осуществление должно начаться определением параметров и границ наркорынка с учетом социально-экономической и региональной специфики. Основным направлением государственной программы должно являться:

а) Совершенство правил регулирования законного оборота наркотических средств.

б) Борьба с их незаконным оборотом.

в) Устранение незаконного применения (потребления) наркотических средств.

г) Лечение больных наркоманией и социальная реабилитация.

Обязательным условием успеха в борьбе с распространением наркотиков является расширение международного сотрудничества в пределах деятельности национального бюро Интерпола Грузии. Серьезное внимание должно быть уделено пограничному и таможенному контролю на территории Грузии и территориях других стран с целью предотвращения транзита и ввоза наркотиков.

- Во всех органах внутренних дел необходимо создание специальных подразделений борьбе с наркобизнесом, оснащение их компьютерной техникой, современной аппаратурой для проведения экспертиз, системами связи и управления, что даст возможность правоохранительным органам более целесообразно и комплексно запланировать и осуществить профилактические меры в регионе, проанализировать оперативные данные, проконтролировать и оценить работу.

- Проведение широкомасштабных, комплексных, профилактических операций с использованием военных подразделений для выявления и перекрытия источников и каналов проникания наркотиков в незаконный оборот.

- Разработка мер правильного размещения кадров на работу.

- Создание методами лечения больных наркоманией и социальной реабилитации международной программы, похожей на "Атлантис", а также членство в мировой организации "Наркоион".

- Создание достаточного количества наркологических кабинетов и лечебниц (амбулаторных и стационарных) для добровольного лечения от наркомании.

- Проведение следующих мер по выявлению незаконного распространения наркотиков, публичного порицания со стороны граждан и общественности: чтение лекций на правовые темы; информирование о состоянии оперативного положения по борьбе против

наркобизнеса и способствующих наркобизнесу причин и условий, проведение совместных рейдов по выявлению и пресечению связанных с наркотиками незаконных операций. Неудовлетворительно осуществляется пропаганда результатов наркомании среди населения, особенно в школах, училищах, с использованием телевидения, радио, печати.

- При выявлении тех лиц, в поведении которых замечены элементы наркотизации, должны осуществляться ежедневные следственные профилактические и оперативно-следственные мероприятия с тесным взаимодействием с наркологическими службами.

- Кроме вышеперечисленного, законодательного совершенствования требуют и нормы уголовного кодекса Грузии. В связи с тем, что наркобизнес является источником обогащения, нужно дополнить статьи 262, 263, 264 следующим квалифицирующим – “те же действия, совершённые с целью получения прибыли”. Указанное обусловлено тем, что хищения наркотиков, совершённое с целью распространения более опасно, чем расхищения для личного пользования.

- Нужно дополнить 260-ую статью УК указанием: “Лицо, которое добровольно сдаст наркотические средства и укажет на источник их приобретения, освобождается от уголовной ответственности” ... Это, по нашему мнению, должно повысить эффективность норм, с точки зрения борьбы с распространителями наркотиков.

- Правда в 273-ей статье ЗГП-а Грузии ответственность за употребление наркотических средств сокращена справедливо (гуманно наказание, которое используется после наложения административного наказания), но считаем необходимым, чтобы в кодексе уголовного права, в XI-ой главе, посвященной назначению наказания, должна быть учтена ответственность за совершение преступления в состоянии наркотического (и не только) опьянения.

- Нужна организация надёжных систем сигнализации, использование и режима пуска технических средств и охраны на предприятиях, работа которых связана с учётом, приёмом, переработкой и хранением наркотических средств.

- Разработка такой эффективной системы, которая не допустит утечки наркосырья с выращивающих наркотические растения сельскохозяйственных предприятий и организаций.

- На основе анализа оперативной обстановки правоохранительные органы должны разработать комплекс профилактических мер для предотвращения преступлений, связанных с наркобизнесом. Думаем, комплексное планирование может опираться на результаты

научных взглядов на деятельность правоохранительных органов, который определяет оптимальные пути развития средств, способов и методов достижения намеченных целей (на определённый период).

- Грузию должны превратить в ареал действия международной ассоциации борьбы с наркоманией и наркобизнесом, движения "Женщины мира – против наркомании".

Глава II "Особенности расследования и раскрытия совершенных в сфере наркобизнеса преступлений (наркотических преступлений)" – посвящается действиям и взаимодействиям правоохранительных органов при расследовании преступлений совершенных в сфере наркобизнеса.

Основу правового взаимодействия составляет: уголовно процессуальное законодательство Грузии, приказы и указания генерального прокурора Грузии по организационным вопросам следственной работы, нормативные акты МВД, нормативные акты таможенных органов и др. Суть и цель взаимодействия правоохранительных органов (напр. органов следствия и дознания) определяется как основанное на единстве задач закона и уголовного производства правильное сочетание и эффективное использование характерных для каждого из указанных органов полномочий, форм собственности и методов, которые направлены на выявление, расследование и предотвращение преступлений.

Совместная работа следственных и оперативных служб должна протекать в атмосфере взаимопонимания, слияния требовательности и доброжелательности, что должно быть обусловлено конечной целью их совместной работы.

Использование правоохранительными органами в своей практической деятельности форм взаимодействий должна способствовать улучшению проведённой с целью выявления преступников работы на такой значительной стадии уголовного процесса, как возбуждение уголовного дела, особенно тогда, когда возбуждение дела происходит по оперативно-следственным материалам.

Характер и последовательность оперативно-следственных мер следственных действий, проводимых на начальном этапе расследования определяется содержанием и объёмом тех материалов, на основе которых возбуждено уголовное дело. С точки зрения следственной деятельности в связи с современными в сфере наркобизнеса преступлениями оперативно-следственную операцию можно определить, как комплекс взаимодействующих и взаимосвязанных следственных действий и оперативно-след-

ственных мер, которые объединены общим планом и направлены на решение конкретных задач, что, в основном, осуществляется в сложных (проблемных и комплексных) ситуациях. С целью повышения эффективности расследования совершенных в сфере наркобизнеса преступлений целесообразно осуществить комплекс тактических операций с учетом анализа обстоятельств существенных данных о преступлении и преступнике.

I параграф – “Проблемы взаимодействий правоохранительных органов при расследовании и раскрытии преступлений в сфере наркобизнеса (наркотических преступлений)” – посвящается совместной работе работников правоохранительных органов в расследовании преступления.

По мнению диссертанта, совершенствование сложных процессов расследования и раскрытия совершенных в сфере наркобизнеса преступлений не представляема без глубокого знания теоретических основ взаимодействия правоохранительных органов, а в первую очередь – следователей и оперативных работников.

Суть и цель взаимодействий правоохранительных органов (например, следственных органов дознания) определяется как основанное на единстве задач закона и уголовного делопроизводства правильное сочетание и эффективное использование характерных для каждого из указанных органов полномочий, форм собственности и методов, которые направлены на выявление, раскрытие, расследование и предотвращение преступлений..

В научной литературе сформулированы основные принципы взаимодействия, из которых диссертант приводит только те, которые определяют взаимодействие правоохранительных органов по делам в сфере наркобизнеса.

Совместная деятельность правоохранительных органов подразумевает определённую координацию сил, которая в основном направлена на расследование и раскрытие преступлений. Под координацией подразумевается взаимосвязь, согласованность. А это значит, что координация и взаимодействие – это взаимосвязанные и взаимно обусловленные процессы.

Организация и осуществление взаимодействия следователя и оперативных служб является одним из вопросов общей проблемы взаимоотношения уголовно-правовой и оперативно-следственной деятельности. Эти виды деятельности имеют юридическое сходство, но нужно отметить и то, что это уточняется и ведомственными подзаконными актами. А их основные отличия выражаются: 1. в форме деятельности и 2. в их значении. Формы взаимодействия

классифицируются как в соответствии с характером связей (непосредственные и посредственные), так и по длительности протекания (одновременные, периодичные и постоянно действующие).

Под формами взаимодействия правоохранительных органов подразумеваются такие правила и способы, которые обеспечивают согласованность их деятельности, соответствие полномочий, методов и способов работы.

Использование указанных форм взаимодействия в своей практической деятельности правоохранительными органами должно способствовать улучшению проведённой с целью выявления преступников работы на такой значительной стадии процесса уголовного права, как возбуждение уголовного дела, особенно тогда, когда возбуждение дела происходит по оперативно-следственным материалам.

II параграф – “Проблемы выявления на стадии возбуждения уголовного дела совершенных в сфере наркобизнеса преступлений (наркотических преступлений)” – посвящается вопросам деятельности работников правоохранительных органов при выявлении указанных преступлений на стадии возбуждения уголовного дела, что является неотделимой частью процесса их раскрытия.

Возбуждение уголовного дела (22ст. УК Грузии) – I и самостоятельная стадия уголовного процесса, которой, в большинстве случаев, должна предшествовать проверка фактов, указанных в заявлении по борьбе с преступлением, либо обнаруженных непосредственно правоохранительными органами. Основой возбуждения уголовного дела является обнаружение достаточных данных в первичных материалах, которые указывают на наличие признаков наркобизнеса. Большую роль играет своевременное выявление преступлений. Существование множества фактов запоздалого выявления преступлений вызвано тем, что незаконные операции связанные с наркотиками, как правило, хорошо замаскированы, могут продолжаться в течение длительного периода, а информация о их совершении в правоохранительные органы, в основном, поступает из оперативных источников. Очень важным является время проверки извещения, после чего принимается решение о возбуждении уголовного дела. Удачное раскрытие данных преступлений зависит от качественной и быстрой проверки тех данных, которые даются в первичных заявлениях, извещениях оперативных и в иных информациях, причём проверку надо проводить немедленно, так как в противном случае может быть

упущена возможность сбора доказательств.

Диссертант довольно ярко освещает процессуальные формы взаимодействия следователя и оперативных работников и контактные формы организационно-тактического взаимодействия при изучении юридических материалов и уголовных дел, при возбуждении уголовного дела.

Диссертант не согласен с мнениями некоторых авторов о том, что оперативные материалы не могут быть основой возбуждения уголовного дела, так как основой возбуждения дела являются только доказательства. Диссертант считает данное мнение ошибочным и указывает: согласно 264-ой статье УК, основой возбуждения уголовного дела являются фактические данные о признаках преступления, полученные из источников отмеченных в 263-ой статье, а в соответствии со статьей 263 "Одной из причин возбуждения дела являются те сведения о совершении преступления, которые предоставлены органам дознания, следователю, прокурору оперативно-следственными органами".

Сразу же по получению оперативной информации о совершении преступлений в сфере наркобизнеса оперативники при их проверке устанавливают состав преступной группы, существование наркотиков и места их хранения, пути и каналы их получения, возможных свидетелей преступления и другие вопросы. Оперативные данные, поступившие от следственных органов и органов дознания, будут способствовать определению тактики проведения самых сложных следственных действий. А эти данные дадут возможность правильно сориентироваться в поиске доказательств.

Основной формой взаимодействия является выдвижение совместных версий и совместное планирование неотложных следственных действий, оперативно-следственных мер.

При решении вопроса возбуждения уголовного дела следователь должен ознакомиться с оперативными материалами, вместе с оперативниками должен составить план следственных действий и оперативно-следственных мер.

При выявлении совершенных преступлений в сфере наркобизнеса, указывает диссертант формы и направления взаимодействия органов расследования и дознания должны определяться обязательствами конкретного уголовного дела и характером тех материалов, что стали основой его возбуждения.

Оптимальность и результативность взаимодействия правоохранительных органов должна определяться созданием специализированных подразделений или постоянно действующих следственно-

оперативных групп по борьбе с наркобизнесом.

III параграф – “Первый этап расследования уголовных дел и следственные действия”. Совершенных преступных дел в сфере наркобизнеса проведённые следственные действия. Проанализированы характер и последовательность следственных действий проводимых на начальном этапе расследования совершённых в сфере наркобизнеса преступлений.

В юридической литературе дано множество определений следственной ситуации. Диссертант не согласен с мнениями тех авторов, которые отмечают, что самым значительным качеством следственной ситуации является её “статичность” и что следственная ситуация по отношению следственным процессам в большей мере носит “внешний характер”. Диссертант правильными считает мнения тех авторов, которые одним из главных характерных качеств следственной ситуации называют “динамичность”, постоянное развитие, переход из одного положения в другое, постоянную зависимость от внутренних и внешних, объективных и субъективных факторов».

При рассмотрении дел большое значение имеет разработка алгоритма действия. Алгоритмы, вытекающие из конкретных следственных ситуаций повышают эффективность деятельности правоохранительных органов, придают им программно-управленческий характер и создают предпосылки её автоматизации там, где это возможно и необходимо.

Особенности первоначального этапа расследования преступлений, связанных с наркобизнесом в диссертации рассматриваются следующим образом:

1. Значительный источник информации – лица, применяющие наркотики.

2. Действия преступников: глубокая конспиративность получения наркотиков и путей их сбыта.

3. Доступность и многообразие источников сырья для изготовления наркотиков.

4. Сложность выбора места, способов и момента реализации оперативных данных.

5. Обязательность ведения работы для выявления всех сфер преступной цепи явно выраженного, организованного и межрегионального характера.

Эти обстоятельства значительно затрудняют расследование и обуславливают широкое использование оперативно-следственных мер для подготовки и проведения первичных действий.

С помощью оперативников следователь на месте преступления изучает обстановку, определяет характер и обстоятельства его совершения, даёт задание об установлении свидетелей и очевидцев личности преступника, проводит допрос об изъятии и закреплении следов преступления свидетелей. Оперативники обязаны помогать ему в проведении осмотра и по его заданию выполнять обязательные оперативно-следственные меры с целью обнаружения, поиска и погони за преступником “по горячему следу”. Получение и исследование доказательств на месте преступления следователем и оперативниками зависит от правильной организации их взаимодействия, умения проанализировать обстановку на месте преступления (места, улицы, здания), что даст возможность правильного подбора мер, ведущих к лучшим результатам в кратчайшие сроки.

IV - “Тактические операции, как форма расследования преступлении наркобизнеса (наркотических преступлений)” – посвящается выполнению следственных действий совершения незаконных операций связанных с наркотиками.

При выявлении преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса проводится: оперативно-следственная операция “задержания преступника при совершении преступления”. Чаще всего оперативно-тактическая операция проводится как единый акт на определённом месте, в сжатых сроках. Отдельные этапы операции осуществляются в конспиративных условиях, а иногда в экстремальных ситуациях, поэтому малейшее отступление от плана, как правило, вызывает осложнение достижения той намеченной цели, которая стоит перед участниками операции. В параграфе диссертант называет этапы тактической операции при совершении указанного преступления.

Диссертант довольно основательно анализирует мнения авторов, высказанных в юридической литературе. По мнению части авторов основой задержания подозреваемого являются лишь доказательства, а другие считают, что задержание допускается законом, по оперативно-следственным данным.

Диссертант разделяет мнения авторов, имеющих последнюю точку зрения, и считает, что она больше соответствует как закону, так и требованиям практики, особенно с точки зрения преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса, выявление которых в большинстве случаев происходит на основе оперативных материалов и указывает на 2-ую часть 142-ой статьи уголовно-процессуального кодекса Грузии.

В конце параграфа диссертант высказывает свои взгляды, что задержание преступников подразумевает комплексное использование сил, возможностей, эффективное взаимодействие всех участников операции при расследовании и раскрытии данного преступления, что, в конечном счёте, создаёт возможность не только задержания, но и уличения преступников. С целью повышения эффективности расследования преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса, целесообразно осуществление комплекса тактических операций – детального анализа обстановки с учётом существующих данных о преступлении и преступнике.

В параграф **“Проблемы производства отдельных следственных и других действий”** – посвящается следственным действиям, произведённым работниками правоохранительных органов при выявлении преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса. В связи с рассмотренным вопросом в параграфе диссертант формулирует свои взгляды и намечает соответствующие задачи, чтобы эффективнее и результативнее велись следственные действия.

Заключение диссертационного труда.

Оценкой проведённой деятельности правоохранительных органов в борьбе с наркобизнесом и по итогам проведённых исследований автор формулирует следующие заключения.

1. Совершенные в сфере наркобизнеса преступления характеризуются определёнными особенностями. Эти особенности первым долгом заключаются в высокой латентности данных преступлений, корыстности и организованности действий, которые имеют межрегиональный, а иногда и межнациональный характер, в специфике предметов преступного посягательства, способах совершения преступления, в типологических особенностях обвиняемого, в других взаимосвязанных элементах криминалистической характеристики.

2. Борьба с наркобизнесом, которая является международной проблемой, не возможно в пределах Интерпола без организации международного сотрудничества с правоохранительными органами зарубежных стран.

3. Невозможно расследование и раскрытие преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса, без хорошо организованного и эффективного взаимодействия правоохранительных органов (органов внутренних дел, прокуратуры, таможенных и пограничных органов...). Взаимодействие осуществляется в пределах процессу-

альных и организационно-тактических форм. Выбор той или иной формы зависит от криминалистического характера этих преступлений и той следственной ситуации, которая возникла на стадии возбуждения уголовного дела и в начале расследования.

4. Выявление преступлений происходит в основном на основе оперативно-следственной ситуации, поэтому актуально тесное сотрудничество всех субъектов оперативно-следственной информации. В Грузии в этой сфере особая роль отводится таможенным органам, так как именно они ведут борьбу с незаконным ввозом наркотиков.

5. С целью содействия взаимодействию при расследовании дел наркобизнеса оперативно-розыскной и следственной деятельности, считаем целесообразным создание единого национального следственного управления в системе правоохранительных органов, хотя полагаем, что данный вопрос заслуживает тщательного рассмотрения, особенно с точки зрения беспристрастности и справедливости принятого по делу решения. Указанное представляет собой объект независимого диссертационного исследования.

6. При расследовании преступлений, совершенных в сфере наркобизнеса, формируются типичные следственные ситуации: простые и сложные. Последняя может быть проблемной, конфликтной, комплексной. Для каждой из них характерны специфические тактические задачи, ряд особенностей при построении следственных версий, принятие оптимальных решений при ведении следственных действий и осуществлении оперативно-следственных мер.

7. На начальном этапе расследования производство отдельных следственных действий имеет свою специфику, что обусловлено особенностью формулируемой следственной ситуации, личностью преступника, способами совершения преступления.

8. Тактическая операция – одна из самых оптимальных форм расследования преступления. Постепенно растёт необходимость её проведения по данным делам. Выделим, один из самых распространённых видов операции – “задержание подозреваемого при совершении преступления”.

9. Меры выявления причин и способов, способствующих совершению преступлений в сфере наркобизнеса, можно разделить на: организационно-управленческие, медицинские, воспитательные, правовые и технические. Задача правоохранительных органов – сбалансированное использование воспитательных и принудительных мер в соответствии с государственной политикой контроля НД

наркотиками в Грузии.

10 С целью совершенствования взаимодействия различных служб органов внутренних дел в борьбе с наркобизнесом необходимо создание специализированных подразделений, в состав которых (кроме работников уголовного розыска и оперативных работников по борьбе с экономическими преступлениями) желательно включение следователей, эксперт криминалистов, инспекторов-кинологов. Для сотрудников данных спец подразделений должна быть разработана инструкция по их взаимодействию.

11. Необходимо внести изменения и дополнения в действующее уголовное законодательство, а также осуществить соответствующее законодательное обеспечение международного сотрудничества по борьбе с наркобизнесом.

Опубликованные авторские работы

1) Наркомания- источник национального бедствия, (журнал "Самартали", Тб.,1999, (1) №1)

2) О понятии и структуре наркобизнеса, (журнал "Самартали", Тб.,2000г, (1) №№ 6-7)

3) Социально-криминологические аспекты распространения наркобизнеса, (журнал "Самартали", Тб.,2001г, (1) №5).

პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 4,25
საღ.-საგამომცემლო თაბახი 3,75
ოფსეტური ქაღალდი №1, 60X84, 1/16
ტირაჟი 80

Диссертационный совет У 12.00 №1
Тбилиси, пр. И. Чавчавадзе №3
E-mail: dissovet@posta.ge

